

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника”**

Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

Марія Новосад

Історія української культури

**Навчально-методичні рекомендації
для студентів вищих навчальних закладів**

Івано-Франківськ

2018 р

УДК 930.85(477)
ББК 63.3(4Укр)я 73
Н-58

Новосад М. Г. – Історія української культури: Навчально-методичні рекомендації. – Івано-Франківськ, «Територія друку», 2018.- 74 с.

Рецензенти:

Кузенко О.Й. - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства і філософії ДВНЗ «Івано-Франківський медичний національний університет».

Білоус С.І. - кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Методичні рекомендації розроблені згідно робочої програми навчального курсу «Історія української культури» та містять перелік основних тем з даної дисципліни. Методичні рекомендації акцентують увагу на зміст лекційного блоку, де коротко подано наповнення тем та підібрана рекомендована література. Теми семінарських занять відповідають навчальній програмі. Кожне практичне заняття має план, наукову літературу, розроблені теми рефератів. Розроблені тестові та контрольні завдання дають можливість самостійно підготуватися до форми контролю. ККР, завдання для самостійної роботи та глосарій допоможе студентам краще засвоїти культурно-мистецькі терміни.

Для студентів вищих навчальних закладів, викладачів та усіх тих, кого цікавлять проблеми вивчення української культури.

Схвалено на засіданні кафедри філософії, соціології та релігієзнавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»(протокол № 11 від 20.03. 2018р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою філософського факультету ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»(протокол № 12 від 27.03. 2018 р.)

УДК 930.85(477)
ББК 63.3(4Укр)я 73
Н - 58

© Новосад М. Г.

ISBN 978-617-7009-37-4

Зміст

Вступ.....	4
Навчальна програма курсу «Історія української культури».....	6
Зміст лекційного курсу, рекомендована література.....	8
Зміст практичного курсу, рекомендована література.....	28
Комплекс завдань для самоконтролю.....	38
Теми навчальних проєктів (ІНДЗ).....	51
Завдання для самостійної роботи.....	54
Тести.....	59
Глосарій.....	66

Вступ

Навчально-методичні рекомендації з курсу «Історія української культури» зорієнтовані на ознайомлення студентів з особливостями, закономірностями та основними тенденціями розвитку духовної культури українського народу від її витоків до сьогодення.

Глибоке вивчення й осмислення своєрідності, самобутності розвитку української культури, об'єктивне бачення сучасних концепцій та різного роду наукових тлумачень щодо історико-культурних подій від часів дохристиянського періоду і нині сприятимуть формуванню у студентів наукового світогляду, підвищенню загального культурного рівня, вихованню у них високих морально-етичних якостей, розширенню загальнотеоретичних та специфічних знань на основі опанування національними та загальнолюдськими цінностями в галузі культури і мистецтва.

Мета курсу – конкретизація сучасних уявлень про значимість культурно-історичних досягнень української культури для формування досконалого рівня гуманітарної підготовки спеціаліста.

Метою роботи є надання допомоги студентам у вивченні сутності культури, як суспільного явища, досліджуючи найважливіші сторони культурного життя суспільства й поглибити їх теоретичні знання про феномен української та світової культури.

Завдання курсу

- ввести студентів до предметного поля дослідження основ історії української культури;
- розкрити значущість, своєрідність і загальнолюдську цінність української культури;
- поглибити вивчення першоджерел та наукових досліджень з історії української культури;
- розкрити культурологічний погляд на розгортання історичного процесу розвитку української культури в європейському контексті;
- показати взаємодію та взаємовпливи культурно-мистецьких процесів;

- прищепити студентам вміння бачити прояви дисфункції культури; аналізувати їх і визначати шляхи їх подолання.

Предмет навчальної дисципліни: формування та розвиток української культури.

Вимоги до знань та вмінь.

Студент повинен знати:

- витоки і детермінанти української культури;
- сутність українських національно-культурних проєктів;
- особливості історичного розвитку культури;
- основні етапи формування художніх стилів в українській культурі.

Студент повинен вміти:

- ідентифікувати явище культури за їх історичною значущістю та національною приналежністю;
- характеризувати стильові особливості художньої культури;
- визначати основні тенденції розвитку українського мистецтва.

Своєрідність культури та процесів її функціонування розкривається в її здатності бути особливою формою людського буття, а не слугувати тільки предметом споглядання та пізнання або бути благом чи сукупністю благ, здатних задовольнити комплекс культурних запитів та потреб людини і суспільства.

Культура закономірно виникає як природно-історична, духовна форма життя і розвитку суспільства. Принципи і закони починають розкриватися і використовуватися членами суспільства у процесі людської життєдіяльності, а особливості об'єктивним і природним чином складаються в суспільній організації раніше, ніж стають свідомими правилами, нормами поведінки й творчості самих членів суспільства. Тому вона не допускає свавільного втручання ззовні, переривання традицій тощо.

Принципи зв'язку людини з предметами навколишнього світу, з артефактами матеріальних та духовних цінностей інших культур, спосіб їх входження у соціальне життя залежить від тих глибинних процесів, які

відбуваються в суспільстві. Культура є єдиною соціальною мірою що демонструє розвиток держави, дає якісну характеристику суспільств, допомагає людині пізнати світ та забезпечує регулювання соціальних відносин людей. Такий підхід до культури як універсальної реальності людського буття визначає загальну методологію розробки робочої програми.

Програма даного курсу розроблялась згідно з навчальним планом для студентів тих спеціальностей, у яких відводиться 1 модуль, що включають 1 кредит аудиторних годин (90 години, з них *лекцій* 18 год., *семінарських* – 12 год., *самостійна робота* – 60 год.).

Вивчення даного курсу передбачає самостійну роботу студентів для поглибленого знайомства з першоджерелами, науковими працями з проблем української культури, підготовку рефератів, а також виконання конкретних практичних занять. Форма контролю – *залік*.

Передбачено оцінювання за формами контролю перед заліком:

Поточний контроль :

за усну відповідь – 10 балів;

доповнення – 5 балів;

письмові самостійні, реферати – 5 балів;

контрольна робота – 10 балів;

тести – 15 балів;

самостійне опрацювання наукової літератури у вигляді конспектів – 5 балів.

При цьому кількість балів відповідає оцінці:

1-25 (X) – «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;

26-49 (F) – «незадовільно» з можливістю повторного складання;

50-69 (E,D) – «задовільно»;

70-79 (C) – «добре»;

80-89 (B) – «добре» (дуже добре);

90-100 (A) – «відмінно».

**Навчальна програма курсу «Історія української культури».
Тематичний план теоретичного (лекційного) блоку**

№ теми	Тематика лекцій	К-сть годин
Тема 1	Вступ до курсу « Історія української культури ». Сучасні підходи до понять «культура», «нація», «національна культура».	2
Тема 2	Витоки та історичні умови формування традиційної української культури.	2
Тема 3	Культура княжої доби.	2
Тема 4	Становлення української культури XIV– першої половини XVII ст.	2
Тема 5	Українське бароко як феномен національно-культурної творчості другої половини XVII-XVIII ст.	2
Тема 6	Самоутвердження української культури в XIX столітті.	2
Тема 7	Нове національно-культурне відродження України (кінець XIX ст. - перша пол. XX ст.).	2
Тема 8	Українська культура другої половини XX століття.	2
Тема 9	Сучасна українська культура в умовах соціальної реальності.	2
Всього годин :		18

Тематичний план практичного блоку

№ теми	Тематика семінарських занять	К-сть годин
Тема 1	Витоки української культури.	2
Тема 2	Самобутність української культури в Київській Русі. Культурологічний потенціал княжої доби.	2
Тема 3	Формування української культури в XIV- першій половині XVII ст.	2
Тема 4	Культурно-мистецькі традиції українського бароко.	2
Тема 5	Українська культура XIX - XX століття.	2
Тема 6	Сучасна українська культура в контексті європейської цивілізації.	2
Всього годин :		12

Зміст лекційного курсу

Тема № 1.

Вступ до курсу « історії української культури». Сучасні підходи до понять «культура», «нація», «національна культура».

Феномен культури: багатозначність і багатогранність. Співіснування людини з культурою, соціокультурним середовищем. Еволюція поняття культура. Відомі мислителі, культурологи, філософи про сутність культури. Відображення розвитку культури у типах мислення людини різних культурологічних пластів, у духовній і тілесній красі людини, її світоглядних переконаннях, у розкритті її творчого потенціалу. Теоретичні концепції культурного прогресу. Структура культури, її функціональні прояви. Культура і цивілізація. Співвідношення світової та національної культур.

Українська національна культура як цілісна система, її найхарактерніші особливості у вимірі даної категорії. Культурна самобутність українського народу, його національна самосвідомість. Поняття етнічної та національної культури. Визначення етнічної культури, її складові: обряди, звичаї, міфи, фольклор, релігійні вірування, особливості побуту тощо. Формування української культури. Універсальні цінності української національної культури: національні символи, національна свідомість, національні інтереси, національна ідея.

Поняття «національне відродження», його політико-культурний зміст, цілі. Культурна само ідентифікація особистості. Культура як світовий процес. Закономірності культурно-історичного розвитку. Культура, її місце та роль в житті суспільства і людини. Термін “культура” та історичний розвиток його змісту.

Теоретичні розуміння культури, основні принципи і напрямки її дослідження. Функціональна роль культури в динаміці розвитку суспільства. Функції культури. Сутність пізнавальної функції. Інформаційна функція як функція історичної спадкоємності. Роль комунікативної функції культури.

Аксіологічний вимір культури. Гедоністичний характер предметів, їх роль в житті суспільства. Прогностична функція. Національні надбання – складова частина української культури. Особливості сучасного підходу до вивчення історії культури. Вплив географічного фактору на формування етнічних культур всіх регіонів України.

Культурологічні праці видатних діячів української культури (М. Драгоманов, О. Терлецький, І. Франко, М. Грушевський, І. Крип'якевич, І. Огієнко, П. Куліш, М. Костомаров, М. Марченко). особливості розвитку української культури у ХХ ст. Діяльність українських науковців в еміграції (Д. Чижевський, Д. Антонович).

Сучасні наукові школи українських культурологів, їх значення для подальшого дослідження української культури (Я. Ісаєвич, А. Макаров, В. Овсійчук, М. Попович, М. Закович, В. Шевчук). Становлення культурології як окремої науки про культуру. Культурологічні концепції А. Данилевського, О. Шпенглера, А. Тойнбі, П. Сорокіна, Б. Малиновського, принципи їх побудови. Розвиток культурології через структуралістські підходи (К. Леві-Строс, М. Фуко), ігрову концепцію (Й. Хейзинга), семіотичний підхід до аналізу функцій культури (Ю. Лотман), ірраціоналістичні уявлення про сутність культури (Ф. Ніцше, А. Бергсон).

Праці екзистенціалістів (К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю). Сутність розвиненості, розгортання культури. Визнання цілісності культури ставить питання про « дух культури», що пронизує всі її елементи, незважаючи на їхню специфічність і неповторність.

Культура - не лише сукупність матеріальних і духовних надбань людства, «друга натура», яку виробляє навколо себе людина для забезпечення своїх щоденних потреб, а й якісна характеристика людської діяльності, показник всебічного одухотворення людського буття, міра співвідношення «земного і небесного» у самій людині та результатах її творчості. Культура – це витвір людини, результат її творчих зусиль.

Ступінь розвитку культури особистості виявляється в тому, як вона вільно орієнтується в історично визначених способах сприймати світ і його культуру, вміє вступити в діалог розуміючи культурно-мистецькі цінності інших народів. Культура як комплекс духовних цінностей є результатом творення усіх соціальних груп народу. Розгляд української культури як цілого в її історичній динаміці, в контексті світової культури та цивілізації. Культурологічний аналіз та система культурологічних знань, їх роль в організації життєтворчого процесу сучасної людини, в його ціннісно-смысловому наповненні.

Література:

1. Історія світової культури і культурні регіони: Навч. пос. / За ред. Л.Левчук. – К., 1997.
2. Історія світової культури: Навч. пос. / За ред. Л. Левчук. - К., 1997.
3. Історія та теорія світової і вітчизняної культури: Навч. пос. / А. Бичко. – К., 1993.
4. Історія світової та української культури. Навч. пос. / За ред. Греченка В., Чорного І. – К., 2002.
5. Історія Української культури: Навч. пос. / За ред. С. Капчука. – К., 2000.
6. Культурологія: Навч. пос. / За ред. Гриценко Г. – К., 2011.
7. Культурологія: Навч. пос. / За ред. Подольської Є. – К., 2003.
8. Культурологія: Навч. пос. / За ред. Пічі В.М. – Львів, 2003.
9. Шевнюк О. Українська та зарубіжна культура: Навч. пос. – К., 2003.
10. Шейко В. Історія української культури. –К., 2010.

Тема № 2.

Витоки та історичні умови формування традиційної української культури.

Питання про походження українців та їхньої культури в контексті наукових досліджень М. Грушевського, С. Смаль-Стоцького, Ю. Липи, Я. Пастернака.

Особливості матеріальної і духовної культури первісного суспільства. Взаємовідношення української культури з культурами народів світу. Значення спадковості культурного генофонду у формуванні і розвитку української культури. Джерела формування української культури. Найдавніші пам'ятки культури та мистецтва на території України.

Витоки української культури, що визначили її базу: доіндоєвропейські, індоєвропейські, праслов'янські, іранські, алтайські. Витоки, визначаючі епохи, що їх пережила українська культура: античні, германські, візантійські, західноєвропейські. Потенціал язичницької культури, його значення для формування і розвитку культури України.

Джерела вивчення культури стародавніх племен. Слов'яни – це один з величезних давньоєвропейських етносів, їх культурні цінності.

Світогляд стародавніх слов'ян визначає їхні релігійні вірування та міфологія. Звичаї та обряди дохристиянського періоду. Український олімп. Перші дохристиянські писемні джерела (“Острологія”, “Громовик”, “Колядник”, “Лічебник”, “Правник”, “Цвітник”).

Трипільська культура (III-II тис. до н.е.) як передумова української культури, характерні особливості її розвитку. Культура та мистецтво (кераміка, стінні розписи, різьба) Давньоукраїнський пантеон (Перун, Хорс, Дажбог, Стрибог, Симаргл, Мокош). Загальні риси культури дохристиянської доби. Дуалізм української духовності.

Література:

1. Бокань В. Історія культури України: Навч. пос. – К., 2001.
2. Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. пос. / За ред. Л.Левчук. – К., 2000.
3. Історія світової та української культури: Навч. пос. / За ред.. В. Греченко, І. Чорний та ін. – К., 2002.
4. Культура і побут населення України / За ред. В. Наулко – К., 1993.
5. Культурне відродження в Україні. – Львів, 1993.

6. Лозко Г. Українське язичництво. – К., 1994.
7. Лончин Б. Українська культура. – Нью-Йорк, 1973.
8. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К., 1992.
9. Міщенко Н. Слово батьків з усіх віків. – К., 1999.
10. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.
11. Сенчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
12. Сташків Б. Мистецтво та естетика в праукраїнській культурі. – Івано-Франківськ, 2002.
13. Теорія та історія світової та вітчизняної культури. – Львів, 1992.
14. Тиктор І. Історія української культури. – К., 1993.
15. Українська культура. Лекції / За ред. Д. Антоновича. – К., 1993.
16. Українська культура: історія і сучасність. – Львів, 1994.
17. Українське мистецтво: Навч. пос.: у 3 час. / Кравич Д., Овсейчук В. та ін. – Львів, 2003.
18. Українські традиції і звичаї. / За ред. Скляренко В. – Х., 2006.
19. Шейко В. Тишевська Л. Історія української художньої культури. - Х., 1999.
20. Шейко В. Історія української культури. – К., 2010.

Тема № 3

Культура княжої доби

Формування державності на території Київської Русі в IX-XI ст. і розвиток основних форм виробництва (сільське господарство, скотарство, мисливство, рибальство, ремісництво, гончарство тощо). Формування міст як центрів торгівлі і культури.

Київська Русь як історико-культурне підґрунтя для розвитку культури українського народу. Яскравість, колоритність, самобутність культури Київської Русі. Становлення Київської Русі як найбільшої країни ранньосередньовічної Європи. Прийняття християнства на Русі і його значення

в розвитку культури та мистецтва Київської Русі. Входження Русі в загальноєвропейський історико-культурний ландшафт.

Основні причини запровадження християнства на Русі: визначення розвитку української культури через ідею цілісності Всесвіту, де першопричиною всього є Бог. Зміна та гармонізація світоглядних орієнтирів, системи цінностей, наповнення духовної культури гуманістичними змістами, консолідація племен, входження Київської Русі до кола європейських держав, особиста причина князя Володимира.

Церква та її роль у культурному житті Київської Русі. Монастирі як центри духовного життя. Організація освіти, види шкіл: перша школа при палаці князя Володимира, так звані «палацові школи», «школи книжного вчення» при церквах та монастирях, приватні для всіх верств населення. Перші бібліотеки та їх діяльність.

Виникнення писемності (Кирило та Мефодій). Азбука – глаголиця і кирилиця. Види письма: устав, півустав, скоропис. Книжна справа. Літописи як вид оригінальної літератури, списки літописів (Іпатіївський. Лаврентіївський). Види літератури: Перекладна література (“Остромирове Євангеліє” (1056-1057), “Ізборник Святослава” (1073-1076), “Бджола”, “Хроніка” Г. Амартола. “Історія іудейської війни” Й Флавія, “Християнська топографія” К. Індикоплова) Природничо–наукова література (“Фізіолог”, “Шестиднев”).

Оригінальна література Київської Русі:” Слово про Закон і Благодать” митрополит Іларіон (1050р.), “Слово о полку Ігоревім” (1187р.), “Києво-Печерський патерик”, “Повчання дітям” (1125р.) Володимира Мономаха, “Повість временних літ”(1113р.), “Повчання до братії”, “Житіє св. Бориса і Гліба” та інші. Паломницька література: патерики, апокрифи, мінеї- четві, літургічна поезія, канони, стихири, тропари.

Мистецтво Київської Русі та характерні риси. Основні види архітектури: дерев’яна і мурована, культова та палацова архітектура: Десятинна церква (986 - 988рр.), Софійський собор (1037 р.), Михайлівський Золотоверхий собор

(1108 р.), церкви : Богородиці в Пирогові, Кирилівська, Васильківська. Внесок Ярослава Мудрого в розвиток культури.

Образотворче мистецтво Київської Русі. Фрески і мозаїка Софійського собору у Києві, Успенського Собору Києво-Печерської Лаври, Спаського Собору у Чернігові. Мозаїка, кращі зразки (медальйон з погруддям зображення Христа-Пантократора (Вседержителя), композиція “Євхаристія”, зображення Богоматері, яка молиться – “Оранта”, “Благовіщення”. Іконопис як вимір духовності, відомі ікони Київської Русі (Вишгородська Богоматір, Ігорівська Богоматір, Богоматір велика Панагія (Оранта), Печерська (Свенська) Богоматір, Устюзьке Благовіщення, Архангел Георгій Св. Юрій).

Скульптура. Рельєфна пластика в архітектурі. Рельєфи Михайлівського Золотоверхого, Києво-Печерського монастирів. Рельєфні ікони. Музична культура. Поширення церковного співу, види співів (знаменний). Музичні школи при монастирях. Світська професійна музика (Боян). Скоморохи – перші музиканти та театральні. Ювелірне мистецтво, ткацтво, килимарство, вишивка. Вплив Київської Русі на розвиток культури сусідніх народів. Загальноєвропейський рівень розвитку культури.

Галицько-Волинське князівство як продовження розвитку української державності та культури київської доби. Власна архітектурна школа в органічному поєднанні візантійсько-київської просторової композиції з елементами романського декоративного оздоблення (Успенський собор у Галичі побудований за часів Ярослава Осмомисла). Діяльність князів Ярослава Осмомисла, Романа Мстиславича, Данила Галицького. Широкі зв'язки Галицько-Волинської Русі з іншими землями України, державами Східної та Західної Європи.

Література:

1. Асеев Ю. Мистецтво Київської Русі: Архітектура. Мозаїка. Фрески. Іконопис. Мініатюра. Декоративно-ужиткове мистецтво. – К., 1989.
2. Бокань В. Історія культури України: Навч. пос. – К., 2001.

3. Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі. – К., 1988.
4. Василенко Г. Русь. – К., 1990..
5. Київська Русь: культура, традиції. – К., 1982.
6. Культура українського народу: Навч. пос. / За ред. В.Русанівського. – К., 1995.
7. Культурологія: українська та зарубіжна культура. / За ред. М. Закович. – К., 2004.
8. Логвин Г. З глибин. Давня книжкова мініатюра XI-XVIII століть. – К., 1974.
9. Мистецтво Київської Русі. – К., 1989.
10. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.
11. Попович М. Ілюстрована енциклопедія української культури. – К., 2009.
12. Степовик Д. Історія української ікони. - К., 2008.
13. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
14. Українська культура: історія і сучасність. – Львів, 1994.
15. Шевнюк О. Українська та зарубіжна культура. – К., 2013.
16. Шейко В. Тишевська Л. Історія української художньої культури. – Х., 1999.
17. Шейко В. Історія української культури. – К., 2010.

Тема № 4.

Становлення української культури XIV – першої половини XVII ст.

Соціально-економічні та історичні передумови формування української культури. Приєднання українських земель до Великого Литовського князівства. Вплив української культури на суспільно-політичне життя Литовського князівства. Прийняття Кревської унії (1385 р.). Католицька дискримінація православної релігії як дискримінація українців. Люблінська Унія (1569). Збереження, розвиток і утвердження української культури: братства, школи, література, книгодрукування. Побутова, народна культура, козацький рух, фольклор.

Суспільно-історичні та культурні процеси у житті українського народу в період з XIV по першу половину XVII ст. (праці М.С. Грушевського). Вплив культури української народності на культурний і суспільний розвиток Литовського князівства. Процес полонізації українського народу. Послаблення позицій православної церкви. Складність церковного життя в Україні.

Підписання Берестейської церковної унії(1596 р.) Поширення католицизму на українських землях. Виникнення братств та шкіл їх поширення в українських землях. Спрямування діяльності братств на утвердження в українській культурі гуманістичних ідеалів просвітництва.

Розвиток книгодрукування за межами України. Українські першодруки Івана Федорова (“Апостол”, “Буквар”, “Новий Завіт”, “Острозька Біблія”). Діяльність українських вчених-гуманістів Павла Русина із Кросна, Юрія Котермака (Дрогобича), Станіслава Оріховського-Роксолана. Явище полемічної літератури (Герасим Смотрицький, Йов Борецький, Стефан Зизаній, Іван Вишенський, Христофор Філарет та ін.).

Острозька академія (1576 р.) в розвитку освіти й духовного життя України. Козаччина як культурне явище: захист віри, прав і культури українського народу. Лицарська культура запорізького козацтва. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби. Народні думи та їх види (невільницькі, плачі, побутові), балади, історичні пісні.

Кобзарство як піднесення національного духу козаків. Відомі кобзарі (П. Скрыга, Г. Любисток, П. Соковий, В. Варченко). Образотворче мистецтво, архітектура, музика, театр. Культурний внесок П.Конашевича-Сагайдачного. Риси духовності, ідеали, віра, мораль козацтва. Усна народна творчість. Школи на Січі: вокальної музики, церковного співу.

Українська архітектура й образотворче мистецтво (“Козак Мамай”, “Козак-бандурист”). Поглиблення національної своєрідності культури. Синкретизм культури кінця XVI – першої половини XVII ст.

Взаємовплив професійної і народної культури. Взаємозв'язок національно-визвольної боротьби і руху за відродження української культури як основи її розвитку у наступні періоди.

Література:

1. Ананович О. Розповіді про Запорізьких козаків. – К., 1991.
2. Грушевський М. Культурно-національний рух на Україні в XVI-XVII ст. – К., Львів, 1969.
3. Жолтовський Л. Художнє життя Українки XIV-XVIII ст. – К., 1973.
4. Ісаєвич Я. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI-XVIII ст. – К., 1966.
5. Ісаєвич Я. Першодрукар Іван Федорів і виникнення друкарства на Україні. – Львів, 1983.
6. Історія культури України. – К., 1994.
7. Історія українського мистецтва. У 6-ти томах. – К., 1967.
8. Історія української культури. За ред. І.Крип'якевича. – К., 1990.
9. Культурологія: Навч. пос. / За ред. Гриценко Г. – К., 2011.
10. Книга і друкарство на Україні: - К., 1970.
11. Попович М. Нариси історії культури України. – К., 1998.
12. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
13. Тиктор І. Історія української культури. – К., 1993.
14. Шевнюк О. Українська та зарубіжна культура : Навч. пос. – К., 2003.

Тема № 5.

Українське бароко як феномен національно-культурної творчості другої половини XVII - XVIII ст.

Українська держава та її роль у розвитку самобутніх рис національної культури. Розвиток українських освітніх традицій за часів Гетьманщини. Діяльність Києво-Могилянської академії та її роль у розвитку української культури. Система навчання «сім вільних мистецтв» (тривіум: граматики,

риторика, діалектика; квадживіум: арифметика, геометрія, астрономія, музика). Виховання плеяди державних, політичних та культурних діячів (М. Дорошенко, К. Косинський, І. Сулима, П. Орлик, П. Могила, І. Мазепа). Література, мистецтво, громадська і філософська думка (З. Копистинський, Г. Граб'янка, С. Величко, І. Гізель, Г. Сковорода, Ф. Прокопович).

Нові процеси в духовному житті: реформування церкви та освіти, розвиток науки. Українське бароко як нове світовідчуття і нове мистецтво. Живопис зберігав церковний характер, але виявив тенденцію до органічного поєднання давніх надбань із західноєвропейськими стильовими впливами. Малярські школи при монастирях, міських цехах. Гравери: І. Щирський, Л. Тарасевич, О. Тарасевич, Г. Левицький; живописці: І. Руткович, Й. Кондзелевич, І. Бродлакович, В. Петранович, Ю. Шимонович.

Скульптори (А. Бемер, Й. Пфістер, Й. Пінзель, А. Осинський, С. Ченик, М. Філевич). Скульптурні роботи Йоана Пінзеля – три кам'яні статуї на фасаді собору св. Юра у м. Львові, кам'яні фігури на фасаді ратуші у м. Бучачі, оздоблення костелу в Городку (Львів).

Бароко в мистецтві різьби: іконостаси, дерев'яна скульптура. Специфіка національного варіанта бароко в театрі і музиці (трагікомедія “Владимир” Ф. Прокоповича, п'єса “Воскресеніє мертвих” Г. Кониського. Народні драми “Цар Ірод”, “Коза”, “Маланка”, “Трон”. Народний мініатюрний театр ляльок – вертеп. Народнопісенні традиції як основа духовної культури.

Національний варіант бароко в українському театрі, інтермедії (М. Довгалевський, Г. Кониський, М. Козачинський). Українська музика доби бароко є одним із найвищих досягнень національного мистецтва. Теоретичні засади партесного співу М. Дилецький “Граматыка мусікійська” (1671 р.). Хоровий багатоголосий партесний концерт як провідний жанр, що характеризує стриманість образного ладу, гармонійність і простоту сприймання твору. Багатоголосний концерт XVII ст. став важливою частиною музичного побуту українців. Барокова церковна музика І. Ведея, М. Березовського, Д. Бортнянського.

Барокова архітектура Києва, Львова, Чигирини та інших міст. Відновлення давньоруських святинь – собор св. Софії, Михайлівський Золотоверхий собор, Кирилівська церква у Києві, Спаський собор, Єлецький собор в Чернігові. Споруди архітекторів І. Шеделя (Лаврська дзвіниця - 96,5 м. – перша в українській архітектурі побудована за принципами ордерної архітектури (1731-1745 рр.), брама Заборовського (1746-1748 рр.) - західні ворота Софійського монастиря), І. Григоровича-Барського (Набережно-Микільська церква, Покровська церква на Подолі (1766 р.), В. Растреллі (Андріївська церква (1747р), Маріїнський палац (1752-1755рр.), С.Ковніра (Дзвіниця дальніх печер Києво-Печерської лаври).

Народність і народні елементи в українській культурі. Особливості розвитку української культури в умовах розладу феодально-кріпосних відносин.

Реакційна політика царського самодержавства (Укази Петра I, Катерини II про заборону друку, викладання українською мовою).

Втрата самостійності української православної церкви. Криза української культури в умовах нового національного гніту.

Література :

1. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
2. Білецький П. Нариси з історії українського мистецтва XVII-XVIII ст. – К., 1981.
3. Бокань В. Історія культури України. – К., 2001.
4. Закович М. Культурологія: українська і зарубіжна культура. – К., 2004.
5. Історія світової та української культури: Навч. пос. / За ред. В. Гречанко, І. Чорний та ін. – К., 2002.
6. Історія українського мистецтва: В 6 т. – К., 1968. – Т.3.
7. Історія української культури / За ред. І.Крип'якевича. – К., 1998.
8. Історія української музики: В 6 т. – К., 1988. – Т.1
9. Макаров А. Світло Українського бароко. – К., 1994.

10. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К., 1992.
11. Нічик В. Петро Могила в Україні. – К., 1997.
12. Овсійчук В. Майстри українського бароко. – К., 1991.
13. Огієнко І. Українська культура. – К., 1993.
14. Попович М. Ілюстрована енциклопедія української культури. – К., 2009.
15. Семчишин М. Тисяча років української культури : історичний огляд культурного процесу – К., 1993.
16. Українське бароко та європейський контекст. – К., 1992.
17. Українське мистецтво: У 3 ч. – К., 2003.
18. Хижняк З. Києво-Могилянська академія. – К., 1991.
19. Шевнюк О. Українська та зарубіжна культура. – К., 2003.
20. Ушкалов Л. Світ українського бароко. – Х., 1994.
21. Українське бароко : Матеріали I конгресу Міжнародної асоціації українців. – К., 1993.

Тема № 6.

Самоутвердження української культури в ХІХ ст.

Загальна характеристика періодів культурного розвитку України у ХІХ ст.
Формування української національної самосвідомості.

Взаємодія народної і професійної культур, їх роль у національному відродженні. Фольклор М. Максимовича, І. Срезневського, М. Цертелєва.
Літературно-драматичні твори І. П. Котляревського (“Енеїда”, “Наталка Полтавка”, “Москаль-чарівник”), Г. Квітки-Основ'яненка (“Сватання на Гончарівці”).

Харківський та Київський університети як осередки української секулярної культури. Значення та діяльність Кирило-Мефодіївського товариства у культурному і національному розвитку (М. Костомаров, В. Білозерський).

Роль творчості Т. Г. Шевченка у становленні української культури та формуванні національної свідомості скрізь призму творів «Гайдамаки», «Сон»,

«Єретик», «Катерина», « Кавказ». Т. Шевченко як художник-реаліст, серія офортів «Мальовнича Україна», портрети, автопортрети.

Українська суспільна думка; розвиток науки і філософії (М. Драгоманов, О. Лазаревський, В. Антонович, О. Єфименко, О. Потебня, П. Юркевич, П. Куліш). Інтелектуальний та культурний рух 50-70 років XIX ст. (Марко Вовчок, Л. Глібов, С. Руданський, Ю. Федькович).

Прозаїки 70-90 років XIX ст. – Панас Мирний, І. Нечуй-Левицький, І. Франко. Сильова розмаїтість української прози другої половини XIX ст. Український реалізм в образотворчому мистецтві, музиці і театрі. Живописці та їх роботи : С. Васильківський (“Козачий пікет”, “Сторожа запорозьких вольностей”, “ Степ на Україні”), І. Соколов (“Проводи рекрутів”, “Ніч напередодні Івана Купала”, “Українські дівчата вояжуть на вінках”, “Повернення з ярмарку”); Л. Жемчужников (“Кобзар на шляху”, “Козак їде на Січ”, “Чумаки в степу”); К. Трутовський (“Весільний викуп”, “Колядки на Україні”, “Сорочинський ярмарок”); К. Устинович (“Бойківська пара” , “Гуцулка біля джерела”, “Шевченко на засланні”).

Український театр “корифеїв”: М. Кропивницький, М. Старицький, М. Садовський, І. Карпенко-Карий, М. Заньковецька, Г. Затиркевич - Карпинська, Л. Квітка.

Культурні здобутки Галичини. Український професійний театр “Руська бесіда” (1864 р.). Діяльність літературного гуртка “Руська трійця”. “Русалка Дністрова” (1837) і її роль в національно-культурному відродженні Галичини.

Культурна діяльність народівців. Товариство “Просвіта” (1869). Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка (1837).

Музичне мистецтво (М. Лисенко, М. Вербицький, І. Лаврівський, А. Вахнянин, І. Воробкевич). Новий етап формування української національної школи у професійній музиці (П. Ніщинський, П. Сокальський, М. Калачевський, М. Аркас).

Хорові товариства “Торбан”, “Боян”, їх роль в культурному житті Галичини другої пол. XIX – поч. XX ст. Народнопісенні джерела в контексті

професійного мистецтва живопису (І. Труш, О. Кульчицька, А. Монастирський). Українська суспільна думка, розвиток науки і філософії (М. Драгоманов, П. Житецький, О. Потебня, П. Юркевич).

Література:

1. Бокань В. Історія культури України. - К., 2001.
2. Грушевський С. Духовна Україна: Збр. Творів. – К., 1994.
3. Драгоманов М. Вибране. – К., 1996.
4. Історія світової та української культури. – К., 2002.
5. Історія української культури / За ред. І.Крип'якевича. – К., 1994.
6. Історія української літератури: У 2 т. – К., 1997. – Т.1.
7. Історія українського мистецтва: У 6 т. – К., 1969. – Т.4.
8. Історія української музики: У 6 т. – К., 1990. – Т.2
9. Закович М. Культурологія: українська та зарубіжна культура. – К., 2004.
10. Культурне відродження в Україні. – Львів, 1994.
11. Українська та зарубіжна культура: Навч. пос. / За ред. М.Закович. – К., 2000.
12. Українська культура: Історія і сучасність. – Львів, 1993.
13. Українська культура: Навч. пос. / За ред. С.Черепанова. – Львів, 1994.
14. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
15. Українська художня культура: Навч. пос. – К., 2009.
16. Шейко В. Історія Української культури. – К., 2010.

Тема № 7.

Нове національно-культурне відродження України (кінець XIX ст. - перша пол. XX ст.)

Історичні умови і визначальні фактори розвитку української культури на поч. XX ст. Національно-культурне піднесення 20-х років в Україні як передумова розбудови освіти і науки.

Демократизація народної освіти, недільні школи, курси, бібліотеки-читальні. Народні університети «Просвіти» та їх діяльність. Діяльність наукових і науково-технічних товариств. Досягнення українських вчених в галузі технічних наук історії та гуманітарних дисциплін (В. Вернадський, А. Кримський, І. Огієнко, М. Вавилов, М. Грушевський). Українська Академія наук – науковий осередок, очолюваний В.Вернадським.

Періодичні видання і книгодрукування. Відбиток суспільно-політичного життя в художній культурі. Піднесення літературної творчості (І. Франко, М. Коцюбинський, Л. Українка, П. Грабовський, П. Мирний, В. Стефаник, О. Кобилянська, М. Черемшина, Л. Мартович) до світового рівня.

Літературні об'єднання: “Плуг”, “Гарт”, угруповання футуристів – “Нова генерація”; неокласиків – “Ланка”, “Західна Україна”; ВАПЛІТЕ (Вільна академія пролетарської літератури). Періодика на західноукраїнських землях: “Літературно-науковий вісник”, “Дзвони”, “Поступ”, “Діло”, “Наша культура”. Розвиток драматургії і театру. Творчі об'єднання і їхні діячі (П. Саксаганський, І. Карпенко-Карий, М. Садовський).

“Молодий театр” (1916) Леся Курбаса як перший реформаторський рух у театрі. Досягнення театрального мистецтва та кіномистецтва. Геніальний режисер О.Довженко –“Звенигород”, “Арсенал”, “Земля”.

Музичне життя. Діяльність музично-громадських товариств та організацій. Становлення оперного мистецтва. Композиторська і громадсько-культурна діяльність (М. Лисенка, К. Стеценка, Я. Степового, М. Леонтовича, С. Людкевича, Р. Глієра, О. Кошиця, О. Нижанківського, Д. Січинського).

Розвиток різних жанрів українського образотворчого мистецтва: живопису, графіки. Мистецтво скульптури та архітектури. Український мистецький авангард та його доля. Авангардизм у живописі М. Бойчука, М. Панькевича, І. Сосенка. “Кубофутуризм” (О. Богомазов), “супрематизм” – К. Малевич, “модерн” (Г.Нарбут). Творчість художника Я. Лукавцевого.

Широкий вихід української культури на європейський і світовий рівні.

Література:

1. Закович М. Культурологія: українська та зарубіжна культура. – К., 2004.
2. Курбас Л. Березіль: Із творчої спадщини. – К., 1988.
3. Меднікова Г. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: Навч. пос. – К., 2002.
4. Історія української культури: Навч. пос./ За ред. С. Клапчука, В. Остафійчука. – К., 2000.
5. Культура українського народу. – К., 1994.
6. Культурологія: Навч. пос. / За ред. Гриценко Г. – К., 2011.
7. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.
8. Попович М. Ілюстрована енциклопедія української культури. – К., 2009.
9. Шевнюк О. Українська та зарубіжна культура. – К., 2003.
10. Шейко В. Історія Української культури. – К., 2010.

Тема № 8.

Українська культура другої половини ХХ століття

Українська культура в повоєнні роки. Розвиток суспільно-політичних процесів в Україні. 60-70-ті роки – новий етап в культурному розвитку України. Особливості і тенденції розвитку науки. Науково-творчі здобутки вчених України в нових наукових напрямках (О. Палладін, Б. Патон, М. Амосов, О. Коломієць, В. Глушков).

Хвиля репресій українських діячів (О. Бердника, Ю. Бадзьо, Ю. Литвина, М. Горбаля, Б. Стуса, В. Чорновола, М. Гориня, О. Тихого та ін.). Розвиток української літератури. Партійні постанови з питань літератури і мистецтва та їх сучасна оцінка. Творчість М. Бажана, Л. Сосюри, О. Гончара, П. Загребельного, Д. Павличка, Л. Костенко, М. Стельмаха, І. Драча. В. Стуса, В. Коротича.

Українська культура II половини ХХ століття. Плеяда українських митців: П.Воронько, Олена Теліга, О. Ольжич, І. Самчук, В. Бирчак, О. Вишня, О. Корнійчук, А. Малишко та ін.

Поява українського «поетичного кіно» - С. Параджанов («Тіні забутих предків»), Ю. Ілленко («Білий птах з чорною ознакою»), І. Миколайчук («Вавилон ХХ»), Л. Осика («Кам'яний хрест», «Захар Беркут»), В. Денисенко («Сон»).

Плеяда українських художників А. Горська, Л. Семекін, О. Заливаха, Г. Севрук. У 60-80-х роках вагомий внесок у розвиток образотворчого мистецтва здійснили художники В. Касіян, М. Глущенко, М. Дерегус, Т. Яблонська.

Музичну культуру творили Г. Майборода (опера «Ярослав Мудрий»), А. Штогаренко, О Білаш, І. Шамо. Українська естрадна пісня у виконанні В. Івасюка, Н. Яремчука, С. Ротару, В. Зінькевича. Пісенну культури України примножували: Є. Мірошніченко, М. Литвиненко-Вольгемут, Б. Гмиря, Д. Гнатюк, А. Солов'яненко, Т. Кириченко та ін. Музична культура: опери С. Людкевича, А. Кос-Анатольського, В. Жуковського, Г. Таранова, Ю. Мейтуса, В. Кирейка; симфонії Б. Лятошинського, М. Колесси, В. Борисова; балети К. Данькевича, М. Скорульського, Д. Клебанова, В. Нахабіна.

Театральне мистецтво (А . Бучма, Д. Мілютенко, Г. Юра, Н. Ужвій, П. Няtko, А. Роговцева, Б. Ступка, О. Ватулі, О. Кусенко).

Певний поступ у монументальному мистецтві. Створено ошатний архітектурний ансамбль Хрещатика і забудов Майдану Незалежності, комплекс споруд ВДНГ, художньо оздоблені перші станції Київського метрополітену. Проведено реконструкцію Контрактової площі за проектом архітектора В. Шевченко, реставрацію Трапезної Михайлівського монастиря.

Скульптурні пам'ятники Г. Сковороді, Лесі Українці скульптор І. Кавалерідзе, Г. Кальченко.

В історію української і світової науки увійшли імена вчених, президентів Академії наук О Богомольця, О. Палладіна. Б. Патона, видатного вченого авіаконструктора О. Антонова, конструктора ракетно-космічної техніки М. Янгеля, кібернетика В. Глушкова, фізика М. Боголюбова, хіміка А. Бабка, механіка О. Динника, математика В. Левицького, ботаніка М. Холодного,

зоолога І. Шмальгаузена, медиків М. Амосова, О. Коломійченка, А. Ромаданова.

Чорнобильська катастрофа 26 квітня 1986 р. – початок перебудовчих процесів в Україні, пробудження національного мовно-культурного інстинкту. Відродження товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка. Декларація про державний суверенітет України (16 липня 1990р.). державні заходи щодо відродження культурно-просвітницької діяльності установ культури та художньо-мистецьких організацій.

Визнання України незалежною державою з боку інших держав. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року. Духовне відродження національної свідомості. Перспективи подальшого розвитку культурно-мистецьких закладів, об'єднань та колективів аматорського мистецтва.

Література :

1. Культурологія: Навч. пос. / За ред. Гриценко Г. – К., 2011.
2. Скрипник Г. Українська культура в контексті світових глобалізаційних процесів. - К., 2005.
3. Українська культура: Навч. пос. /За ред. С.Черепанової. – Львів, 1994.
4. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. За ред. М.Заковича. – К., 2000.
5. Українська художня культура: Навч. пос. – К., 2005.
6. Шевнюк О.Українська та зарубіжна культура. – К., 2003.
7. Шейко В. Історія Української культури .- К., 2010.

Тема № 9.

Сучасна українська культура в умовах соціальної реальності.

Новий соціальний і культурний контекст та його вплив на характер змін в сучасній культурі й на оновлення і відродження значних сфер культури

минулого часу. Проголошення незалежності України призвело до радикальних змін, які суттєво позначились на культурі. Нові відносини між людьми, нові умови, особлива система цінностей, норм і правил культурних потреб і засобів їх задоволення. Державний вибір України визначається в західному напрямку (прийняття України до Ради Європи). Партії різного спрямування в своїх програмах все більше приділяють увагу на проблеми розвитку національної культури.

Осмісленню розбудови української культури присвячують свою роботу установи Національна Академія наук (Інститут історії, Інститут мистецтвознавства, етнології і фольклористики ім. М. Рильського, Інститут археології, Інститут літератури, Інститут філософії).

Перспектива розвитку культури залежить від готовності її представників до культурної активності, яка в значній мірі залежить від стану їхнього менталітету. Проведення кастингів, оглядів, конкурсів молодих і талановитих українців зумовлює пробудження національно-культурної самосвідомості й реального освоєння культури. Сучасні художні виставки арт мистецтва. Художники І. Мачук, В. Маков та інші. Сучасний стан українського кіно.

Кінофестивалі та участь українського кінематографу.

Стан і проблеми народного мистецтва на сучасному етапі. Фестивалі: “Родослов”, “Гуцульщина”, “Бойківщина”, “Лемківщина” та інші, як популяризація і пропаганда національно-мистецьких традицій.

Особливості культурного відродження в контексті щорічних оглядів-конкурсів народних аматорських колективів. Сучасні професійні музичні колективи та виконавці. Культура в умовах нової соціальної реальності. Базові законодавчі акти, які визначають правові відносини у сфері культури.

Основи законодавства України про культуру та міжнародні Конвенції, ратифіковані Україною. Формування нової соціокультурної дійсності та її риси. Сучасні іноваційні системи в культурному просторі. Молодіжні субкультури та їх риси. Національна культура в умовах зростання національно-культурної ідентичності.

Література:

1. Бокань В. Історія культури України. – К., 2001.
2. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. – К., 1991.
3. Закович М. Культурологія: українська та зарубіжна культура. – К., 2004.
4. Меднікова Г. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: Навч. пос. – К., 2002.
5. Історія української культури: Навч. пос. / За ред. С.Клапчука, В.Остафійчука. – К., 2000.
6. Культура українського народу. – К., 1994.
7. Культурологія: Навч. пос. / За ред. Гриценко Г. – К., 2011.
8. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.
9. Шевнюк О. Українська та зарубіжна культура. – К., 2003.
10. Шейко В. Історія української культури. – К., 2010.

Зміст практичного курсу

Семінар № 1

Тема: Витоки української культури.

План

1. Джерела української культури які дали базу її становлення.
2. Трипільська культура, характерні особливості.
3. Українська демонологія та традиційні звичаї й обряди.
4. Витоки української культури що характеризують культурні епохи (західноєвропейські, античні).
5. Візантійська релігійна традиція в українській культурі.

Теми рефератів

1. Міфічні образи в контексті художньої культури праслов'ян.
2. Язичницька культура України.

3. Індоевропейські витоки загальнослов'янського культурно-історичного коду.
4. Етнічні групи слов'ян та їх традиції в духовній культурі.
5. Міфологічний простір слов'янського язичництва.
6. Трипільська культура як початок автентичного мистецтва українців.
7. Світоглядні уявлення слов'ян.
8. Культура антів на землях Причорномор'я.
9. Скіфська культура в контексті культурних традицій українців.

Література :

1. Залізняк Л. Походження українців: між наукою та ідеологією. – К., 2008.
2. Лозко Г. Українське язичництво. – К., 1994.
3. Лончин Б. Українська культура. – Нью-Йорк, 1973.
4. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К., 1992.
5. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.
6. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
7. Сташків Б. Мистецтво та естетика в праукраїнській культурі. – Івано-Франківськ, 2002.
8. Українські традиції. / За ред. О. Ковалевський – Х., 2011.
9. Українське народознавство./ За ред. Г. Лозко – Х., 2005.

Семінар № 2 - 2 год.

Тема: Самобутність української культури в Київській Русі.

План

1. Християнство як рушій нового культурно-мистецького процесу.
2. Розвиток освіти, перші школи та їх форма навчання.
3. Мислителі Київської Русі. Наукові знання.
4. Літературні пам'ятки Київської Русі. Книжна справа.
5. Образотворче мистецтво: іконопис, фреска, мозаїка, книжкова мініатюра.
6. Архітектура як домінуючий вид просторового мистецтва.
7. Театральне та музичне мистецтво княжої доби.

8. Культурні надбання Галицько-Волинського князівства.

Теми рефератів

1. Софія Київська як світоглядна ідея та художній шедевр.
2. Ювелірне мистецтво, форти, потир.
3. Ткацтво, килимарство та вишивка – народний промисел IX-XIII ст.
4. Народнопісенні традиції та фольклор східних слов'ян.
5. Вплив християнства на розвиток архітектурного мистецтва.
6. Християнські мотиви у мистецтві мозаїки та фрески.
7. Літописання як феномен писемності русичів.
8. Розвиток освіти та шкільництва в Київській Русі.
9. Монастирі як центри духовного життя княжих часів.
10. Архітектура Київської Русі.
11. Історія українського іконопису.
12. Мозаїка та фреска як витвір високого сакрального мистецтва.
13. Найвідоміші архітектурні пам'ятки Галицько-Волинського князівства.
14. Наукові знання на Русі.
15. Походження писемності, види письма.

Література:

1. Бокань В. Історія культури України: Навч. посіб. – К., 2001.
2. Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі. – К., 1988.
3. Василенко Г. Русь. – К., 1990.
4. Грушевський М. Історія України-Руси: В 10 т. – Т.1. – К., 1991.
5. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Львів, 1991.
6. Закович М.М. Культурологія: українська і зарубіжна культура. Навч. посіб. – К., 2004.
7. Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. пос. / За ред. Л.Левчук. – К., 2000.

8. Історія світової та української культури: Підручник / В. Гроченко, І. Чорний та ін. – К., 2002.
9. Київська Русь: культура, традиції. – К., 1982.
10. Крип'якевич І. Історія України. – Львів, 1990.
11. Культура і побут населення України / За ред. В. Наулко – К., 1991.
12. Культура українського народу: Навч. посібник / За ред. В. Русанівського. – К., 1995.
13. Культурне відродження в Україні. – Львів, 1993.
14. Культурологія: українська та зарубіжна культура. / За ред. М. Заковича. – К., 2004.
15. Мистецтво Київської Русі. – К., 1989.
16. Теорія та історія світової та вітчизняної культури. – Львів, 1992.
17. Тиктор І. Історія української культури. – К., 1993.
18. Українська культура. Лекції за ред. Д. Антоновича. – К., 1993.
19. Українська культура: історія і сучасність. – Львів, 1994.
20. Українське мистецтво: Навч. пос.: У 3 час. / Кривавич Д., Овсейчук В. та ін. – Львів, 2003.
21. Шевнюк О. Українська та зарубіжна культура. – К., 2003.
22. Шейко В. Історія української культури. – К., 2010.

Семінар № 3

Тема: Формування української культури XIV– першої полов. XVII ст.

План

1. Особливості формування української культури у складі Великого Князівська Литовського.
2. Братства, братські школи – центри освіти XVI –XVII ст.
3. Діяльність Острозького колегіуму.
4. Українське книгодрукування XIV-XVII ст.
5. Козацтво як явище історії та культури.
6. Діяльність Києво-Могилянської академії.

7. Кобзарство. Думи та їх види.

Теми рефератів

1. Діяльність Острозького колегіуму.
2. Діяльність Києво-Могилянської академії.
3. Кобзарство. Думи та їх види.
4. Полемічна література та її призначення.
5. Специфіка національного варіанту бароко в театрі.
6. Музичне мистецтво XVII ст.
7. Козацькі літописи, їх значення для національно-культурного відродження.
8. Братства – осередки духовно-мистецького життя XV- XVII ст.
9. Діяльність українських книгодрукарень.
10. Ренесансні ідеї в українській культурі XVI- XVII ст.
11. Звичаї та традиції козаків.
12. Українське козацтво як носій національних форм культури.
13. Культурно – просвітницька діяльність Петра Могили.
14. Мистецтво геральдики і сфрагістики в межах культурних традицій Гетьманщини.

Література:

1. Ананович О. Розповіді про Запорізьких козаків. – К., 1991.
2. Антонович В. Коротка історія козаччини. – К., 1993.
3. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
4. Білецький П. Нариси з історії українського мистецтва XVII-XVIII ст. – К., 1981.
5. Бокань В. Історія культури України. – К., 2001.
6. Грушевський М. Культурно-національний рух на Україні в XVI-XVII ст. – К., Львів, 1969.
7. Закович М. Культурологія: українська і зарубіжна культура. – К., 2004.
8. Ісаєвич Я. Братства та їх роль у розвитку української культури XVI-XVIII ст. – К., 1966.

9. Ісаєвич Я. Першодрукар Іван Федорів і виникнення друкарства на Україні. – Львів, 1983.
10. Історія культури України. – К., 1994.
11. Історія української культури / За ред. І.Крип'якевича. – К., 1994.
12. Історія української культури: Зб. Матеріалів і документів / Упоряд.: Б.Білик, Ю.Горбань та ін. – К., 2000.
13. Історія української культури: У 2 т. – К., 1987. – Т.1.
14. Історія української музики: В 6 т. – К., 1988. – Т.1
15. Книга і друкарство на Україні: - К., 1970.
16. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К., 1992.
17. Нічик В. Петро Могила в Україні. – К., 1997.
18. Овсійчук В. Майстри українського бароко. – К., 1991.
19. Огієнко І. Українська культура. – К., 1991.
20. Піча В. Культурологія. – Львів, 2003.
21. Попович М. Нариси історії культури України. – К., 1998.
22. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
23. Тиктор І. Історія української культури. – К., 1993.
24. Українське мистецтво: У 3 ч. – К., 2003.
25. Хижняк З. Києво-Могилянська академія. – К., 1991.

Семінар № 4

Тема: Культурно-мистецькі традиції українського бароко.

План

1. Українське бароко – домінуючий стиль національно-культурної творчості.
2. Архітектурне бароко та його стильові тенденції.
3. Образотворче мистецтво українського бароко.
4. Українське музичне бароко. Партесний спів.
5. Літературне українське бароко
6. Бароко в театральному мистецтві.

Теми рефератів

1. Бароко в українській архітектурі
2. Творчість Григорія Сковороди.
3. Музичне бароко XVII- XVIII ст.
4. Українська професійно-музична еліта – Д.Бортнянський, А.Ведель, М.Березовський.
5. Андріївська церква – шедевр архітектурного витвору Растреллі.
6. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
7. Культурні здобутки Галичини «Руська Трійця».
8. Український реалізм і неоромантизм в творах мистецтва.
9. Експресіонізм у мистецтві та літературі

Література:

1. Бокань В. Історія культури України. – К., 2001.
2. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. – К., 1991.
3. Грушевський С. Духовна Україна: Збр. Творів. – К., 1994.
4. Драгоманов М. Вибране. – К., 1996.
5. Закович М. Культурологія: українська та зарубіжна культура. – К., 2004.
6. Історія світової та української культури. – К., 2002.
7. Історія українського мистецтва: У 6 т. – К., 1969. – Т.4.
8. Історія української культури / За ред. І.Крип'якевича. – К., 1994.
9. Історія української культури: Зб. Матеріалів і документів / За ред. С.Клапчука, В.Остафійчука. – К., 2000.
10. Історія української музики: У 6 т. – К., 1990. – Т.2
11. Культура українського народу. – К., 1994.
12. Культурне відродження в Україні. – Львів, 1994.
13. Макаров А.М. Світло Українського бароко. – К., 1992.
14. Меднікова Г. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: Навч. пос. – К., 2002.
15. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.
16. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.

17. Українське бароко та європейський контекст. – К., 1992.
18. Українська культура: Історія і сучасність. – Львів, 1993.
19. Українська культура: Навч. пос. / За ред. С. Черепанової. – Львів, 1994.
20. Українська та зарубіжна культура: Навч. пос. / За ред. М. Закович. – К., 2000.
21. Українська художня культура: Навч. пос. – К., 2005.
22. Шевнюк О. Українська та зарубіжна культура. – К., 2013.

Семінар № 5- 2 год.

Тема :Становлення української національної самосвідомості в ХІХ ст.

План

1. Основні етапи становлення української культури (дворянський, народницький періоди).
2. Творчість Т. Шевченка як новий етап розвитку української культури.
3. Розвиток українського живопису (ідейність, народність, реалізм).
4. Музична культура ХІХ ст.
5. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
6. Театр українських «корифеїв».

Семінар №6 (2 год.)

Тема: Українська культура на переході століть кінець ХІХ – ХХ століття.

План

1. Українська культура в контексті соціально – політичних умов на зламі століть.
2. Гуманізм українського неоромантизму, еволюція художньої свідомості.
3. Нова модель світобудови, український авангард 1900-1910-х років.
4. Національно-культурне піднесення 20 – 30-х років ХХ ст.
5. Українські літературні об'єднання та їх роль в формуванні нових реалій.
6. Культурно - мистецькі напрями та їх представники.
7. Традиції та новаторство в сучасній українській культурі.

Теми рефератів

1. Періодизація національно-культурного відродження в Україні та її зміст.
2. Літературна спадщина І.Франка.
3. Т. Г. Шевченко і українська культура.
4. Архітектура, скульптура, живопис, графіка в кінця ХІХ - поч. ХХ століття.
5. «Русалка Дністрова», як перший фольклорно-етнографічний збірник Галичини.
6. Театральне мистецтво ХІХ – поч. ХХ ст. Театр «Корифеїв».
7. Модернізм у творчості художників І.Труша, В.Новаківського.
8. Діяльність Київського університету.
9. Діяльність музичних товариств “Боян”, “Торбан”.
- 10.«Руська Бесіда» – основа театрального життя Галичини другої пол. ХХ ст.
- 11.Жіночі постаті в українській культурі (К.Малицька, М.Підгір’янка, О.Кобилянська, Л.Українка).
- 12.Літературні товариства 20-30 р. ХХ ст.
- 13.Наукова і дослідницька діяльність українських вчених.
- 14.Особливості літературного процесу в 20 – 30-х рр. ХХ ст.
- 15.Українська культура повоєнного часу.
- 16.Музичне мистецтво та театральна діяльність 70 – 80-х рр..
17. М.Лисенко – основоположник української класичної музики.
18. Українська драматургія, театр «корифеїв».
19. Народнопісенні джерела в творчості мистців Галичини.
20. Національні традиції та їх використання в сучасній культурі.
21. Розширення міжнародних культурних, наукових та освітніх зв’язків.
22. Незалежність України. Нові умови розвитку української культури у кінці ХХ – ХХІ ст.
23. Стан і проблеми народного мистецтва на сучасному етапі.
24. Традиції та новаторство в сучасній українській культурі.
25. Формування нової соціокультурної діяльності та її риси.

26. Нові тенденції у сучасній художній культурі.
27. Національні традиції та їх використання в сучасній культурі.
28. Розширення міжнародних культурних, наукових та освітніх зв'язків.
29. Українська діаспора та її роль у популяризацію національної культури.
30. Міжнародні фестивалі сучасної музики та їх значення в художній культурі України.
31. Літературні об'єднання та їх діяльність у розвитку культури.
32. Фестивалі фольклору та етнографії “Родослав”, “Бойківщина”, “Гуцульщина”.
33. “Таврійські ігри” як вияв талановитої української молоді.
34. Сучасне образотворче мистецтво

Література:

1. Бокань В. Історія культури України. – К., 2001.
2. Богущкий Ю. Українська культура в європейському контексті. – К., 2007.
3. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. – К., 1991.
4. Історія української культури / За ред. І.Крип'якевича. – К., 1994.
5. Закович М. Культурологія: українська та зарубіжна культура. – К., 2004.
6. Курбас Л. Березіль: Із творчої спадщини. – К., 1988.
7. Меднікова Г. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: Навч. пос. – К.,
8. Культура українського народу. – К., 1994.
9. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 1998.
10. Кордон М. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій. – К., 2002.
11. Курбас Л. Березіль: Із творчої спадщини. – К., 1988.
12. Кордон М. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій. – К., 2002.
13. Курбас Л. Березіль: Із творчої спадщини. – К., 1988.
14. Семчишин М. Тисяча років української культури. – К., 1993.
15. Скуратівський В. Екранні мистецтва у соціокультурних процесах ХХ ст.- К., 1997.
16. Скрипник Г. Українська культура в контексті світових глобалізаційних процесів. – К., 2005.

17. Українська культура: Історія і сучасність. – Львів, 1994.
18. Українська культура: Навч. пос./ За ред. С.Черепанової. – Львів, 1994.
19. Українська народність. Нариси соціально-економічної і етнополітичної історії. – К., 1990.
20. Українська та зарубіжна культура: Навч. пос./ За ред. М.Заковича. – К., 2000.
21. Українська художня культура: Навч. пос. – К., 2005.
22. Шевнюк О.Українська та зарубіжна культура. – К., 2013
23. Шейко В. Історія української культури. – К., 2010.
24. ШейкоВ.Тишевська Л. Історія української художньої культури. -Х.,1999.
25. Юрчук В. Культурне життя в Україні у повоєнні роки: світло й тіні. – К., 1995.

Комплекс завдань для самоконтролю

Варіант № 1

1. Назвіть основні гіпотези щодо етноніму “Русь”.
2. Що таке язичництво?
3. Які першоджерела має культура Київської Русі?
4. У що вірили наші предки?
5. Вкажіть основні причини введення християнства в Київській Русі.
6. Який вплив справило християнство на процеси розвитку культури Київської Русі?
7. Назвіть види архітектурного мистецтва княжої доби.
8. Із названих сакральних споруд вкажіть ким і коли закладені:
  - а) Храм Богоматері (Десятинна церква) -
  - б) Софійський собор -
  - в) Успенський собор Києво-Печерського монастиря -

9. Яку назву носив монастир, споруджений князем Всеволодом Ярославичем 1078-1093 рр.:
- а) Видубецький;
  - б) Георгіївський;
  - в) Києво-Печерський.
10. Назвіть два монастирі, збудовані за князя Ярослава Мудрого.
11. Коли і ким закладено Києво-Печерський монастир?
12. Назвіть відомих зодчих княжих часі.
13. Вкажіть роки будівництва Михайлівського золотоверхого монастиря:
- а) 1035-1037 рр.;
  - б) 1078-1093 рр.;
  - в) 1108-1113 рр.
14. Назвіть види шкіл в Київській Русі.
15. Назвіть види письма.
16. Ким і коли закладені азбуки?
- а) кирилиця -
  - б) глаголиця -
17. Назвіть види літератури в Київській Русі..
18. Хто автор творів?
- а) “Житіє Антонія Печерського” -
  - б) “Житіє св. Бориса і Гліба” -
  - в) “Житіє Феодосія Печерського” -
19. Назвіть літературних діячів Київської Русі.
20. Вкажіть дати написання таких творів:
- а) Слово про Закон і Благодать” -
  - б) “Слово о полку Ігоревім” -
  - в) “Слово про погибель Руської землі” -
21. Назвіть відомих іконописців Київської Русі.
22. Як називали на Русі театралів (_____) та співців (_____).
23. Назвіть найдавнішу пам’ятку руського права.

24.Що таке потир ?

25.Назвіть відомі списки літописів княжої доби.

Варіант № 2.

1. Які племена входили до складу Київської Русі?
2. Ким і коли офіційно прийняте християнство?
3. Вкажіть основні форми мистецтва княжих часів.
4. Які твори відносяться до паломницької літератури?
5. Назвіть відомі літописні твори Київської Русі.
6. Ким і коли засновані перші школи в Київській Русі?
7. Назвіть відомі іконописні твори Київської Русі.
8. Яку назву носить мозаїчна ікона апсиди собору св. Софії у Києві?
9. Що таке книжкова мініатюра?
10. Назвіть кращих київських золотарів.
11. Вкажіть міста, які мали собори св. Софії:
  - а) 1037 р. -
  - б) 1045 р. -
  - в) 1050 р. -
12. Ким і коли написано науковий медичний трактат “Аліма” ?
13. Хто засновник першої бібліотеки на Русі?
14. Назвіть збірник слів і повчань морально-дидактичного змісту:
  - а) “Бджола”;
  - б) “Ізмарагд”;
  - в) “Златая цепь”.
15. До якого напрямку літератури відносять “Велесову книгу”:
  - а) історичного;
  - б) агіографічного;
  - в) природничо-наукового.
16. Назвіть кращі зразки дерев'яної архітектури в Київській Русі.

17. Кому із названих зодчих належить XII ст. будівництво Пятницької церкви у Чернігові.
- а) Миколі Ждану;
  - б) Петру Милонегу;
  - в) Миколі Олешку.
18. Який із названих церковних співів побутував у Київських соборах:
- а) знаменний;
  - б) григоріанський;
  - в) мотети.
19. Назвіть літургічні твори, які були поширені в Київській Русі.
20. Назвіть основні види малярства в Київській Русі.
21. Хто із названих художників Київської Русі розмалював Успенський собор Києво-Печерської лаври?
- а) Григорій;
  - б) Аліпій;
  - в) А. Рубльов.
22. Із названих рукописних книг вкажіть автора і роки її написання:
- а) “Остромирове Євангеліє” -
  - б) “Ізборник Святослава” -
  - в) “Трирський псалтир” -
23. Поясніть термін “станкове мистецтво”.
24. Із названих вкажіть найпоширеніші види декоративно-ужиткового мистецтва Київської Русі:
- а) металоластика;
  - б) художнє ливарство;
  - в) кістково-різьблене.
25. Які нитки найчастіше використовували для вишивання княжого одягу, риз, корогви:
- а) шовкові;
  - б) золоті

в) сріблі.

Варіант № 3.

1. Вкажіть основні причини розпаду Київського князівства:
  - а) ослаблення економічних зв'язків;
  - б) відсутність соціального ринку;
  - в) розвиток натурального господарства.
2. Які окремі князівства утворились в середині XII ст.?
3. Хто із названих князів об'єднав Галич і Волинь у єдину державу?
  - а) Ярослав Осмомисл;
  - б) Данило Романович;
  - в) Роман Мстиславович.
4. Вкажіть дати повного переходу Галицько-Волинського князівства під владу Литви:
  - а) 1385 р.;
  - б) 1387 р.;
  - в) 1569 р.
5. Вкажіть причини підписання Берестейської унії 1596 р.:
  - а) бажання православних ієрархів приєднатись до католицької церкви;
  - б) збереження культурних традицій українців;
  - в) відновити економічно-культурні зв'язки із західними державами.
6. Які три типи шкіл проіснували в Україні до XVI ст.
7. Назвіть освітні школи другої половини XVI ст., які належали до нижнього та вищого рівня.
8. Назвіть найбільші колегії, які були засновані в Україні в такі роки:
  - а) 1574 р. -
  - б) 1608 р. -
  - в) 1614 р. -
9. Назвіть відомих українських гуманістів.
10. Із названих шкіл та колегіумів вкажіть засновника:

а) школа в Турові;

б) колегія в Острозі; в) школа в Слуцьку.

11. За якою системою здійснювалось навчання в Острозькому колегіумі?

12. Які частини та дисципліни входять у форму “сім вільних мистецтв”?

13. На який період припадає виникнення братств?

14. Де і коли заснована перша братська школа?

15. Хто засновник Київського братства?

а) Петро Могила;

б) П. Конашевич-Сагайдачний;

в) І. Борецький

16. Ким засновано Київську колегію та Києво-Могилянську Академію?

а) 1631 р. -

б) 1632 р. -

в) 1701 р. -

17. Назвіть рукописну пам’ятку літератури, складену 1556-11561 рр.

18. Вкажіть характерні риси книгодрукування:

а) синтез графічного мистецтва і поліграфічної техніки;

б) підвищена увага до історії фольклору;

в) вияв гуманістичних тенденцій.

19. Ким і які надруковані перші книги кирилицею?

20. Назвіть книгу, яка історично започаткувала українське книгодрукування.

21. Коли і де надрукована пам’ятка шкільної освіти “Буквар”?

22. Назвіть літописні твори XII-XIV ст.

23. Із названих книгодруків вкажіть їх авторів:

а) “Острозька Біблія” -

б) “Осьмигласник” -

в) “Апостол” -

24. Назвіть відомих полемістів.

25. Вкажіть авторів полемічних творів:

а) “Ключ царства небесного” -

б) “Тренос”

-в) “Книжиця”

-

Варіант № 4.

1. Вкажіть періоди заснування Запорізької Січі.
2. Окремі групи козаків в єдину армію об’єднав гетьман:
  - а) Б.Хмельницький;
  - б) І.Мазепа;
  - в) П.Конашевич-Сагайдачний.
3. Виділіть характерні риси козацької доби:
  - а) боротьба з незалежність;
  - б) боротьба з розбудову державності;
  - в) відродження національних традицій.
4. Як по-іншому в культурології називають козацькі часи?
5. Назвіть когорту мислителів українського Бароко.
6. Назвіть літописні твори козацької доби.
7. Автором історичного твору “Синопис” є:
  - а) Григорій Граб’янка;
  - б) Інокентій Гізель;
  - в) Самійло Величко.
8. Назвіть художній метод, який став феноменом українського мистецтва XVI-XVII ст.
9. Вкажіть дату офіційного надання статусу Києво-Могилянської академії:
  - а) 1632 р.;
  - б) 1701 р.;
  - в) 1710 р.
10. Назвіть шість класів нижчого рівня навчання т.з. “нижньої конгрегації” Києво-Могилянської академії.
11. Що вивчалось у класах:
  - а) граматики -
  - б) синтаксими -

в) піітики -

12. Які класи включала “вища конгрегація” Києво-Могилянської академії?

13. Хто з названих гетьманів України не здобував освіти в Києво-Могилянській академії?

а) Б. Хмельницький;

г) Іван Виговський;

б) Іван Мазепа;

д) Павло Полуботок;

в) Пилип Орлик;

е) Іван Самойлович.

14. Яка із дат вказує на остаточне припинення діяльності академії:

а) 1755 р.;

б) 1817 р.;

г) 1819 р.

15. Назвіть відомих барочників у літературі.

16. Які із названих творів Г. Сковороди написані на основі народнопісенних традицій:

а) “Стоїть явір над горою”;

б) “Всякому городу нрав і права”;

в) “Ой ти птичко желтобоко”;

г) “Сад божественних пісень”.

17. Назвіть відомих композиторів-барочників української культури.

18. Вкажіть дати будівництва культових споруд у стилі бароко:

а) Всехсвятська надбрамна церква Київсько-Печерської лаври –

б) Троїцька церква в Густині -

в) Покровський собор у Харкові -

г) Вознесенський собор у Переяславі -

19. Назвіть найяскравіших представників бароко в українському живописі.

20. Хто із названих живописців розписував іконостас “П’ятдесятниці” у Жовківській церкві?

а) І. Кодзелевич;

б) І. Рудкович;

в) О. Тарасевич.

21. Назвіть найпопулярніші картини народного малярства козацької доби.
22. Назвіть види театрального мистецтва XVI-XVII ст.
23. Ктиторський портрет – це зображення:
- а) святих;
  - б) князів;
  - в) історичних осіб;
  - г) меценатів.
24. Хто із відомих граверів оздобив офорт “Патерика” 1702 р.:
- а) С. Мостицький;
  - б) М. Петрахович;
  - в) О. Тарасевич.
25. Назвіть види дум.
26. Назвіть відомих кобзарів XVI-XVII ст.

Варіант № 5.

1. Вкажіть фактори суспільно-політичного і культурно-освітнього характеру, які сприяли появі української національної самосвідомості.
2. Вкажіть дати ліквідації Запорізької Січі - .....; Гетьманщини - .....; та юридичного оформлення кріпосного права -
3. Назвіть три основні періоди становлення національної культури.
4. Реформа освіти 1803-1804 рр. визначила структуру:
  - а) церковно-приходське училище;
  - б) школа, гімназія;
  - в) повітове училище;
  - г) університет.
5. Вкажіть роки відкриття університетів:
  - а) Харківського -
  - б) Київського -
  - в) Львівського -
6. Назвіть літературний твір, який став першим у новій українській літературі.

7. Які п'єси І. Котляревського утвердили жанр побутової драми?
8. Кому із названих авторів належать твори : “Богдан Хмельницький”, “Мазепа”, “Павел Полуботок”?
  - а) М. Костомарову;
  - б) М. Драгоманову;
  - в) В. Антоновичу.
9. Вкажіть дати прийняття Валувського циркуляру – Ємського акту –
10. Ким і коли написана національна опера “Запорожець за Дунаєм”?
11. Назвіть відомих композиторів Галичини другої половини ХІХ ст.
12. Автором опери “Купало” є:
  - а) А. Вахнянин;
  - б) Д. Січинський;
  - в) М. Вербицький.
13. Назвіть членів “Руської трійці”.
14. Коли видано альманах “Русалка Дністровая”?
15. Хто із названих письменників представляв демократичний напрям в українській літературі?
  - а) Марко Вовчок;
  - б) П. Грабовський;
  - в) С. Руданський.
16. Кому належить авторство ліричних поезій:
  - “Повій, вітре, на Вкраїну” -
  - “Ти не моя” -
  - “Стоїть гора високая” -
17. Назвіть збірки поезій І. Франка.
18. Які ви знаєте драми І. Франка?
19. Хто автор драми “Назар Стодоля”?
20. Кому належить авторство творів: “Гайдамаки”, “Сон”, “Кавказ”, “Катерина”.
21. Ким і коли засновані хорові товариства:

“Торбан” - “Боян” -

22. Назвіть відомих акторів “театру корифеїв”.

23. П’єси “Дай серцю волю, заведе в неволю”, “Доки сонце зайде, роса очі виїсть”,

“Глитай, або ж павук” належать:

а) М. Старицькому;

б) М. Садовському;

в) М. Кропивницькому.

24. Хто засновник Кирило-Мефодіївського товариства:

а) П. Куліш;

б) М. Білозерський;

в) М. Костомаров.

25. Назвіть автора слів і композитора Гімну “Ще не вмерла Україна”.

Варіант № 6.

1. Коли вийшла збірка поезій Т. Шевченка “Кобзар”?

2. У якому альманасі надруковані ранні твори Т. Шевченка?

а) “Основа”;

б) “Ластівка”;

в) “Русалка Дністрова”.

3. Які із названих поем Т. Шевченка мають історичний характер?

а) “Гайдамаки”;

б) “Еретик”;

в) “Перебендя”.

4. Назвіть художні полотна Т. Шевченка.

5. Що зумовило виникнення “Просвіт”?

6. “Просвіта” заснована:

а) у Львові 1868 р.;

б) у Києві 1906 р.;

в) у Одесі 1905 р.

7. Хто із названих композиторів XIX – поч. XX ст. працював у реалістичному напрямі?
- а) К. Стеценко;
  - б) С. Людкевич;
  - в) М. Лисенко.
8. У якому жанрі мистецтва прославились митці української культури?
- а) С. Крушельницька;
  - б) О. Мишуга;
  - в) М. Менцінський.
9. Назвіть відомі інсценізації М. Старицького.
10. Кому належить авторство таких творів:
- а) “Наймичка” –
  - б) “Мартин Боруля” –
  - в) “Безталанна”.
11. Назвіть роки скасування панщини :
- у Галичині -   ; у Східній Україні -
12. Ким і коли заснована культурно-спортивна організація “Січ”?
13. Де зародилась музейна справа?
- а) у Миколаєві 1806 р.;
  - б) у Феодосії 1811 р.;
  - в) у Одесі 1825 р.
14. Які із названих літературних об’єднань існували в Україні у 20-30-х рр.?
- а) “Плуг”;
  - б) “Авангард”;
  - в) “Гарт”.
15. Хто із названих письменників представляв напрям символізму?
- а) М. Семенко;
  - б) П. Тичина;
  - в) В. Сосюра.
16. Хто автор п’єс?

- а) “Народний Малахій”;
- б) “Мина Мазайло”;
- в) “Патетична соната”.

17. Назвіть п’єси І. Кочерги.

18. Назвіть відомих композиторів-фольклористів.

19. Хто із названих вчених розробляв проблеми українського мовознавства?

- а) П. Житецький;
- б) О. Потебня;
- в) П. Чубинський.

20. Назвіть відомих художників Галичини ХІХ – поч. ХХ ст.

21. Хто є автором опери “Катерина” на текст поеми Т. Шевченка?

- а) П. Ніщинський;
- б) М. Аркас;
- в) П. Сокальський.

22. Назвіть композитора опер “Різдвяна ніч”, “Утоплена”, “Тарас Бульба”.

23. Який із названих течій сформувався у творчості О. Кобилянської?

- а) реалізм;
- б) романтизм;
- в) неоромантизм.

24. Назвіть представників “Молодої Музи”.

25. Хто був режисером фільмів?

- а) “Звенигород” -
- б) “Арсенал” -
- в) “Земля”

Теми навчальних проектів (ІНДЗ)

1. Наукові закономірності розвитку терміну «культури».
2. Види культури та їх характеристика.
3. Національні особливості в українських костюмах.
4. Мова та мовні сім'ї, їх характеристика.
5. Пісенна культура українців.
6. Пісні літературного походження.
7. Витоки української культури.
8. Язичницька культура і її особливості.
9. Звичай, традиції та обряди українців, як основа духовності.
10. Художня культура та її класифікація.
11. Бароко , як провідний художній метод в українському мистецтві.
12. Літописання як феномен писемності княжої доби.
13. Мистецтво іконопису як основа сакральності.
14. Особливості української народної пісенності в друг. пол. ХІХ ст.
15. Українська культура Козаччини.
16. Звичай та обряди козацького періоду.
17. Культурологічні надбання українських композиторів друга половина ХІХ ст.
18. Мистецтво українського романтизму.
19. Становлення національної культури. Дворянський період (1780-1840 рр.).
20. Народництво, як основна тенденція культурного процесу в Україні (1840-1880рр.).
21. Модернізм - провідний художній напрям в культурі України.
22. Братства та школи їх діяльність 17-18 ст..
23. Мистецтво княжої доби (живопис, музика, ювелірна справа).
24. Ренесанс в Українській культурі ХVІ ст.
25. Мистецтво геральдики та сфрагістики в українській культурі.

26. Козацькі літописи як історична література XVI-XVII ст.
27. Давньоруське мистецтво середніх віків: нетлінний світ патристики.
28. Культурологічні надбання українських композиторів другої половини XIX - початку XX ст.
29. Українське бароко в контексті архітектурного мистецтва.
30. Культура Галичини в другій половині XIX - поч. XX ст.
31. «Руська трійця», її значення в культурному житті Галичини.
32. Діяльність Острозького колегіуму як культурного осередку XVI ст.
33. Діяльність Києво-Могилянської академії.
34. Особливості формування української культури XIII-XV ст.
35. Розвиток друкарства в Україні.
36. Українська культура в складі Литовської держави.
37. Кобзарство як соціально – культурне явище.
38. Початок християнської духовності в Київській Русі.
39. Українська культура сучасного періоду.
40. Джерела української культури, що дали базу її становлення.
41. Трипільська культура, характерні особливості.
42. Розвиток українського книгодрукування.
43. Витоки української культури , що характеризують культурні епохи (західноєвропейські, античні).
44. Візантійські релігійні традиції в українській культурі.
45. Українське образотворче мистецтво XVII-XXIII ст.
46. Християнство як рушій нового культурного процесу княжої доби.
47. Мислителі Київської Русі. Наукові знання.
48. Літературні пам'ятки Київської Русі.
49. Образотворче мистецтво(іконопис, фреска, мозаїка, книжкова мініатюра) княжої Русі.
50. Архітектурне, театральне, музичне мистецтво княжої доби
51. Особливості формування української культури у складі Великого Князівська Литовського.

52. Братства, братські школи – центри освіти XVI ст.
53. Діяльність Острозького колегіуму.
54. Козацтво як явище історії та культури.
55. Діяльність Києво-Могилянської академії.
56. Музична культура XVII ст. Думи.
57. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
58. Культурні здобутки Галичини «Руська Трійця».
59. Український реалізм у мистецтві та літературі.
60. Українське бароко (живопис, музика, література).
61. Основні етапи становлення української культури (дворянський, народницький, модерністський).
62. Українське образотворче мистецтво XIX ст.
63. Діяльність українського театру «корифеїв».
64. Театр «Березіль» його значення в розвитку театрального мистецтва.
65. Кіномистецтво в українській культурі.
66. Діяльність української діаспори .
67. Тенденції розвитку української культури в XIX ст.
68. Національно - культурне піднесення 20 – 30-х років XX ст.
69. Розвиток українського мистецтва та літератури в XX ст.
70. Іконопис та монументальний живопис XVII-XVIII ст.
71. Нові тенденції у сучасній художній культурі.
72. Національні традиції та їх використання в сучасній культурі.
73. Співучасть України в міжнародному культурному житті.
74. Сучасні проблеми в українській культурі.
75. Художня культура Київської Русі.
76. Розвиток освіти в Київській Русі.
77. Особливості архітектури Київської Русі.
78. Християнство в культурі Київської Русі.
79. Полемічна література в Україні.
80. Товариства та їх роль у розвитку науки на початку XX ст.

81. Український портретний живопис XVIII ст..
82. Вертеп і вертепна драма в українській культурі.
83. Класики українського музичного мистецтва.
84. Українська культура в Гетьманській державі (1918).
85. Нові літературні тенденції в українській культурі 20-30-х років XX ст.
86. Українська театральна культура другої половини XIX ст.
87. Ренесанс в українській культурі.
88. Бароко в українському музичному мистецтві XVII– XVIII ст.
89. Незалежність України. Нові умови розвитку української культури наприкінці XX – початку XXI ст.
90. Культура в умовах нової соціальної реальності.

Завдання для самостійної роботи.

1. Визначити поняття культура, нація, національна культура.
2. Прослідкувати процес еволюції поняття культура.
3. Розкрити суть теоретичних концепцій культурного прогресу.
4. Охарактеризувати українську національну культуру як цілісну систему.
5. Розкрити поняття національної самосвідомості.
6. Дати визначення етнічної культури, її складових.
7. Характеристика універсальних цінностей української національної культури.
8. Дати трактування поняття «національне відродження».
9. Витоки української культури.
10. Наукові розвідки з проблем етногенезу й культурогенезу українців.
11. Проблема історичної періодизації української культури.
12. Теорії походження українського народу.
13. Про походження етнонімів «Русь», «Рось», «русини», «Україна».
14. Визначити найхарактерніші риси трипільської культури.
15. Охарактеризувати процес етнічного розвитку слов'янства (зарубинецька і черняхівська культури).

16. Описати побут і звичаї давніх слов'ян.
17. Міфологічна культура, її роль у розвитку давньоруської та сучасної української культури.
18. Світогляд як вихідна форма духовного освоєння світу.
19. Поняття культурного поля життєдіяльності людини.
20. Класичні типи української людини.
21. Основні типи української людини у сучасному українському просторі.
22. Внесок українських культурологів у розробку теорії та методології сталого людського розвитку.
23. Процес становлення Київської Русі як найбільшої країни ранньосередньовічної Європи.
24. Охарактеризувати особливості культури дохристиянської Русі.
25. Процес християнізації як рушій нових культурних процесів у Київській Русі.
26. Особливості християнського світогляду.
27. Роль церкви у культурному житті Київської Русі.
28. Специфіка художньої культури Київської Русі.
29. Розвиток системи освіти у культурі Київської Русі.
30. Літопис як винятковий жанр у культурі Київської Русі.
31. Культова та палацова архітектура.
32. Традиційність в українській культурі: святково-обрядова творчість народу як спосіб життя.
33. Слов'янська писемність та її походження.
34. Наукові знання у Київській Русі.
35. Галицько-Волинське князівство як продовження розвитку української державності та культури київської доби.
36. Пам'ятки архітектури, скульптури, малярства Галицько-Волинської Русі.
37. Галицько-Волинський літопис в українській культурі.

38. Суспільно-історичні та культурні процеси у житті українського народу в період з XIV по першу половину XVII ст.
39. Складність церковного життя в Україні у XVI – першій половині XVII ст.
40. Початок кириличного друкування та його значення для поширення наукових знань.
41. Українські першодруки Івана Федорова.
42. Створення видатної пам'ятки української культури – “Пересопницького Євангелія”.
43. Історико-культурні наслідки Берестейської церковної унії.
44. Поширення католицизму на українських землях.
45. Виникнення братств, спрямування їх діяльності на утвердження в українській культурі гуманістичних ідеалів просвітництва.
46. Явище полемічної літератури в Україні. Іван Вишенський.
47. Острозька академія в розвитку освіти й духовного життя України.
48. Козаччина як культурне явище: захист віри, прав і культури українського народу.
49. Лицарська культура Запорізького братства.
50. Особливості пісенно-поетичної творчості козацької доби.
51. Феномен кобзарства.
52. Образ козака Мамаю, його символічно-узагальнюючий характер.
53. Зростання значення козацтва, його вплив на національну свідомість українців.
54. Козацько-гетьманська держава за часів Івана Мазепи, Івана Скоропадського, Кирила Розумовського.
55. Діяльність Митрополита Петра Могили, його вплив на розвиток духовної культури України.
56. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії.
57. Вертеп і вертепна драма в українській культурі.

58. Феофан Прокопович як виразник гуманістичних ідеалів в українській культурі.
59. Проблема духовної сутності людини у філософії та творчості Григорія Сковороди.
60. Українське бароко, його самобутній національний характер.
61. Козацькі літописи Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка.
62. Жанр народної думи в українській культурі. Народні думи та пісні про визвольну війну.
63. Розвиток барокової поезії, церковної музики.
64. Музична культура періоду бароко.
65. Українське бароко у живописі. Жовківська художня школа.
66. Розвиток парсунного портрета і гравюри.
67. Українське архітектурне бароко.
68. Місце і значення «Історії русів» в українській культурі.
69. Культурницько-просвітницька діяльність Харківського та Київського університетів.
70. Кирило-Мефодіївське товариство та його роль у культурному розвитку України.
71. Місце Т.Г. Шевченка в українській та світовій культурах.
72. Класицизм і романтизм в українській культурі ХІХ ст.
73. Становлення і розвиток українського професійного театру.
74. М. Лисенко і розвиток української класичної музики.
75. Розвиток освіти в другій половині ХІХ ст. Недільні школи.
76. І. Я. Франко як митець і дослідник української культури.
77. Внесок М.І. Костомарова у дослідження та популяризацію української культури.
78. Культурницько-просвітницька діяльність П. Куліша.
79. Роль М. С. Грушевського у національно-культурному розвитку України.
80. Національно-культурне відродження у Галичині. «Руська трійця».

81. Леся Українка в українській художній культурі.
82. «Українізація» 20-х років як соціокультурний феномен.
83. Розвиток національної освіти та науки.
84. Впливи європейського модернізму на розвиток української культури.
85. Український театр 20 – 30-х років ХХ ст. Театр «Березіль» Леся Курбаса.
86. Розвиток образотворчого мистецтва. Школа М. Бойчука.
87. О.Довженко та український кінематограф.
88. Досягнення і втрати української культури 30-х років. Чорна доба «розстріляного відродження».
89. Українська культура у часи воєнних випробувань.
90. Громадянський опір комуністичному режимові засобами культури (1957 – 1987 рр.).
91. Формування нової генерації творців української культури – шістдесятників.
92. Діячі української культури в еміграції. Є. Маланюк, О. Архипенко.
93. Інтеграція України у світовий культурний простір
94. Артефакти української культури серед визначних досягнень світового культурного простору.
95. Постмодернізм в українській художній культурі.
96. Трансформація української культури в процесі становлення інформаційної цивілізації.
97. Формування «екранної культури», її вплив на систему людських цінностей.
98. Інформаційно-комп'ютерна культура в системі освіти.
99. Культурологічний підхід до осмислення моделі світу .
100. Молодіжні субкультури в Україні.
101. Сучасна система цінностей молоді.
102. Робота над презентаціями згідно вказаних вище тем.

Тести

1. Цілісність культури полягає у
  - а) Єдності об'єктів і суб'єктів культури.
  - б) Культурній діяльності.
  - в) Єдності матеріальної і духовної культури.
  - г) Єдності мистецтва і культури.

2. Які форми прояву культури?
  - а) Матеріальні і духовні вартості.
  - б) Матеріальна і духовна культура.
  - в) Художньо – образній діяльності людини .
  - г) Об'єктивно-предметні і суб'єктивно-особистісні форми культури

3. Головними жанрами оригінальної киеворуської літератури були
  - а) Богословські твори, літописи, патерики (“житія”), “поученія”, “слова”,
  - б) Релігійна, філософська, історична, літописання, повчальна література
  - в) Богословська, паломницька, агіографічна, морально-повчальна література, літописання.
  - г) Літописання, релігійна, “слова”, “життєписанія”, патерики.

4. Вершиною агіографічної (“житійної”) літератури Княжої доби є:
  - а) “Паломник” Данила Паломника.
  - б) “Житіє св. Володимира” Якова Мниха.
  - в) “Києво-Печерський Патерик”.
  - г) “Житіє св. Бориса і Гліба

5. Яку назву носив монастир, споруджений князем Всеволодом Ярославичем 1070-1088 рр.
  - а) Видубецький;
  - б) Георгіївський;
  - в) Києво-Печерський.
  - г) св. Ірини.

6. Образ святості в іконописі Київської Русі символізувала:
  - а) “Оранта”.
  - б) “Євхаристія”.
  - в) “Благовіщення”.
  - г) “Володимирівська Богоматір”.

7. Зі названих ікон Божій Матері, який іпостас був домінуючим в X-XII ст.?
  - а) Оранта;
  - б) Елеус;
  - в) Одигитрія.
  - г) Панагія

8. “Знаменним” розспівом називалися
- а) Нотні записи в Київській Русі, у яких ноти записувалися спеціальними грецькими знаками “знаменами”
  - б) Записи такого “нотного співу” у Київській Русі, як партесний хоровий спів
  - в) Давньоруські одноголосні церковні наспіви, основу яких становили “гласи”
  - г) Одноголосі наспіви при княжих дворах в Київській Русі.

9 Назвати міста, які набули самоврядування на підставі Магдебурського права.

- а) Львів, Камянець-Подільський, Луцьк, Кременець.
- б) Кременець, Київ, Канів, Луцьк.
- в) Львів, Галич, Острог, Камянець-Подільський.
- г) Київ, Канів, Львів, Галич, Острог.

10. Поширення ідей раннього гуманізму в Україні було пов’язане з творчістю

- а) Петра Могили, Інокентія Гізеля, Івана Вишенського.
- б) Мойсея Маймоніда, Аль Газалі, Еразма Роттердамського.
- в) Івана Вишенського, Станіслава Оріховського, Петра Могили.
- г) Юрія Дрогобича, Павла Русина, Станіслава Оріховського.

11. Які книги історично започаткували українське друкування?

- а) Апостол і Острозька Біблія.
- б) Буквар (Азбука) і Псалтир.
- в) Апостол і Буквар (Азбука).
- г) Часовник і Псалтир.

12. Найбільше проявів в історії української культури має така самобутня риса культури Запорізької Січі, як її

- а) “Сміхова культура”.
- б) Ляльковий народний театр (вертеп) та кобзарство.
- в) Особливості релігійних вірувань, Свято Покрова.
- г) Геральдика, сфрагістика, партесний спів.

13. Будівництво в силі бароко за І. Мазепи починається з

- а) Миколаївського собору.
- б) Софійського собору.
- в) Богоявленської церкви Києво-могилянської академії.
- г) Всіх Святих при Києво-печерському монастирі.

14. Хто з полковників І.Мазепи будує Георгіївський собор у Видубичах?

- а) Герцик.
- б) Мокієвський.
- в) Кочубей.
- г) Миклашевський.

15. Найзначніші споруди в Києві: Велика дзвіниця в Лаврі, дзвіниця в Софійському соборі, брама Заборовського збудовані архітектором

- а) І.Григорович-Барським.
- б) Г.Шеделем.
- в) С.Ковніром.
- г) В.Растреллі.

16. Хто із названих живописців розписував іконостас “П’ятдесятниці” у Жовківській церкві?

- а) М.Петрахович.
- б) І.Рудкович.
- в) О.Тарасевич.
- г) І.Бродлакович.

17. Богородчанський іконостас Манявського Скиту розписував

- а) А.Голик.
- б) Д.Левицький.
- в) Г.Стеценко
- г) І.Кондзелевич

18. Що являє собою «партесний спів»?

- а) Багатоголосся, яким користувались при виконанні церковних творів.
- б) Одноголосся, яке використовували при виконанні «многомилостивих» співів.
- в) Співи «славославних» і «херувимських» пісень.
- г) Спів - дискант.

19. Основоположником партесного співу став

- а) М.Березовський.
- б) М.Дилецький.
- в) Д.Бортнянський.
- г) А.Ведель.

20. Хто з художників керував живописними розписами в соборі св. Юра у Львові?

- а) І.Рудкович.
- в) І.Кондзелевич.
- в) С.Строїнський.
- г) Л.Долинський

21. Яка із названих книг формально започатковує студії української етнографії?

- а) «Украинские народные песни» М.Максимовича.
- б) «Опис весільних українських обрядів» Г.Калиновського.
- в) «Опис собранія старинних малоросійських песней» М.Цертелева.

г) «Грамматика малоруського наречія» О.Павловського

22. «Вічною книгою незалежності українського народу» був твір

- а) «Синопис» І.Гізеля.
- б) Літопис Величка.
- в) Літопис Самовидця.
- г) «Історія Русів».

23. Які з поем Т.Шевченка, написані у напрямі романтизму

- а) «Утоплена», «Русалка», «Кавказ».
- б) «Гайдамаки», «Гамалія», «Сон».
- в) «Тополя», «Причина», «Тарасова ніч».
- г) «Наймичка», «Юродивий», «Катерина».

24. До суспільно-побутових творів Т.Шевченка відносять

- а) «Русалка», «Лілея», «Княжна».
- б) «Суботів», «Іван Підкова», «Еретик».
- в) «Варнак», «Сліпа», «Тризна».
- г) «Сон», «Кавказ», «Неофіти».

25. Твори Т.Шевченка «Розрита могила», «Холодний яр», «До живих і мертвих» видані

- а) В альманасі «Ластівка».
- б) В літературно-науковому віснику «Основа».
- в) В збірці «Три літа».
- г) В збірнику «Громада».

26. Побутова лірика Т.Шевченка домінує в творах

- а) «Мені тринадцятий минав», «Як би ви знали паничі».
- б) «Царі», «Петрусь».
- в) «Музикант», «Художник».
- г) «Псалми Давидові», «Вітре буйний».

27. Морально-етичні проблеми Т.Шевченко порушив у творах

- а) «Посланіє», «Перебендя», «Назар Стодоля».
- б) «Титарівна», «Сотник», «Чернець».
- в) «Близнюки», «Сліпа», «Москалева криниця».
- г) «Іржавець», «Причина», «Тризна».

28 Т.Шевченко як художник працював у техніці

- а) Фреска, мозаїка, стінопис.
- б) Іконопис, барельєф, рельєф.
- в) Олійний розпис, портрет, вітражист.
- г) Рисунок, акварель, живопис, гравюра, офорт, сепія.

29. Художні твори: «Судня рада», «Старости», «Свята родина» написані Т Шевченком у техніці

- а) Олійний розпис.
- б) Гравюра.
- в) Фреска.
- г) Живопис.

30. «Мальовнича Україна» Т.Шевченка - це

- а) Офорт.
- б) Акварель.
- в) Гравюра.
- г) Сепія.

31. Мистецькі роботи Т.Шевченка «Катерина», «Селянська родина», «На пасіці» відносять до

- а) Сепій.
- б) Акварельного розпису.
- в) Олійного живопису.
- г) Офортів.

32. Засновником української етнографії та фольклористики вважається

- а) Михайло Максимович.
- б) Павло Чубинський.
- в) Яків Маркович.
- г) Григорій Калиновський.

33. Визначити митців, які представляли демократичний напрям в українській літературі ХІХ ст.

- а) М.Вовчок, П.Грабовський, С.Руданський.
- б) А.Свідницький, М.Чайка, Г.Барвінок.
- в) Я.Щоголів, В.Самійленко, Б.Грінченко.
- г) П.Куліш, М.Коцюбинський, І.Нечуй-Левицький.

34. Вказати класичні зразки соціально-побутових творів І.Нечуя-Левицького

- а) «Чорна рада», «Люберацькі», «Ледащиця»
- б) «Коні не винні», «Тіні забутих предків», «Земля».
- в) «Маруся Богуславка», «Кайлашева сім'я», «Микола Джеря».
- г) «Запорожці», «Інститутка», «Дорогою ціною».

35. Вивчення української культури як цілісного історичного процесу започаткував

- а) І.Крип'якевич.
- б) І.Франко.
- в) І.Огієнко.
- б) М.Грушевський.

36. Названі поети-модерністи, хто з них не входив до літературного об'єднання «Молода муза»?

- а) М.Вороний.
- б) В.Пачовський.
- в) Б.Лепкий.
- г) П.Карманський.

37. Головними ідейно-стильовими напрямками художньої культури кін. ХІХ – поч. ХХ ст. були

- а) Класицизм, романтизм.
- б) Реалізм, модернізм.
- в) Футуризм, символізм.
- г) Абстракціонізм, концептуалізм.

38. Серед названих митців 20-х – поч. 30-х рр. вказати літературних представників «Розстріляного відродження»

- а) І.Ірчан, Ю.Яновський, М.Хвильовий.
- б) Л.Курбас, Г.Юра, О.Сердюк.
- в) А.Петрицький, М.Бураченко, К.Малевиц.
- г) Ю.Мейтус, В.Нахабін, А.Штогаренко

39. Напрямок модерн в українській музиці представляли

- а) Л.Ревуцький, Б.Лятошинський, Я.Степовий.
- б) Ю.Мейтус, В.Нахабін, Д.Клебанов.
- в) В.Косенко, В.Костенко, М.Вериківський.
- г) Р.Глієр, С.Людкевич, М.Калачевський.

40. Автором книги «Історія української музики», що заклала основи української музично-історичної науки був

- а) Ф.Колесса.
- б) К.Квітка.
- в) С.Людкевич.
- г) М.Грінченко.

41. Із названих українських композиторів, котрі працювали в жанрі «музична комедія»?

- а) М.Калачевський, В.Сокальський, Б.Лятошинський.
- б) М.Леонтович, Л.Ревуцький, Ю.Мейтус.
- в) С.Рябов, Д.Клебанов, С.Жданов.
- г) С.Воробкевич, К.Богуславський, Є.Козак.

42. Вказати українських художників реалістів поч. ХХ ст.

- а) Ф.Кричевський, А.Петрицький, М.Бураченко
- б) М.Пимоненко, М.Бойчук, О.Сосенко.
- в) І.Труш, А.Куїнджі, О.Кульчицька.

г) А.Манастирський, І.Їжакевич, С.Васильківський.

43. Гордістю українського авангарду в мистецтві скульптури у першій пол. ХХ ст. був

- а) І.Мартос.
- б) О.Архипенко.
- в) М.Гаврилко.
- г) М. Мухин.

44. Хто у 50-х роках ХХ ст. очолював Державну капелу бандуристів ?

- а) К.Данькевич.
- б) Ю.Мейтус.
- в) О.Міньківський.
- г) Г.Майборда.

45. Назвати письменників «шістдесятників»

- а) М.Хвильовий, Ю.Яновський, М.Яловий, Т.Осьмачка.
- б) І.Драч, М.Вінграновський, В.Симоненко, Л.Костенко.
- в) М.Драй-Хмара, Є.Плужник, М.Бажан, О.Вишня.
- г) М. Семенко, П. Панч, І.Ле, І.Сенченко.

46. Роман «Маруся Чурай» відзначений Шевченківською премією, написаний автором

- а) П.Загребельним.
- б) В.Баркою.
- в) Л.Костенко.
- г) О.Бердником.

47. На міжнародній виставці в Парижі (1954р) були виставлені картини К.Білокур

- а) «За селом», «Щастя», «Гай».
- б) «Колгоспниця», «Щасливе дитинство», «Хата в Богданівці».
- в) «Селянське подвір'я», «Тихесенький вечір на землю спадає».
- г) «Цар колос», «Берізка», «Колгоспне поле».

48. Жанр композиційної скульптури розвивали українські митці

- а) О.Архипенко, С.Литвиненко.
- б) В.Зноба, М.Рябінін.
- в) О.Супрун, А.Білостоцький.
- г) Г.Бриж, М.Вронський.

49. Напрямок імпресіонізму в кіномистецтві заклав актор-режисер

- а) І.Миколайчук.
- б) С.Параджанов.
- в) А.Биков.

г) Ю.Ілленко.

50. Єдиним фестивалем, де обов'язковою умовою є виконання пісень українською мовою вважають.

а) «Таврійські ігри».

б) «Червона рута».

в) «Родослав».

г) «Слов'янський базар».

Глосарій

Абстракціонізм - (від лат. – віддалений), «безпредметне» мистецтво – одна з провідних модерністських течій ХХ ст.. Принципова відмова від зображення реальних предметів і явищ. Українські митці О. Архипенко, К. Малевич, О. Богомазов, І. Кавалерідзе.

Авангардизм – умовний термін для загальних новаторських напрямів у художній культурі ХХ ст., яким притаманні прагнення докорінно оновити художню практику, пошук нових нетрадиційних засобів вираження форми і змісту творів.

Автохтони — перші мешканці країни чи їх нащадки (у протилежність народам, що прибули на дану територію). Грецька назва "автохтони" відповідає римській "аборигени".

Агіографія (від грец. "святий" і "пишу") — вид церковно-історичної літератури, який містить життєписи святих; це розповіді про духовних і світських осіб, канонізованих християнською церквою.

Адепт — пристрасний прихильник якогось вчення, ідеї.

Академізм — художня школа в мистецтві ХІХ—ХХ століть, спрямована на збереження і відтворення творчих здобутків своїх попередників. Іноді це призводило до догматичного наслідування форм, стильових прийомів, канонів минулого мистецтва, до еkleктизму.

Акварель — живопис фарбами, які розводяться водою. Основні її якості: прозорість барв, крізь які просвічують тон і фактура основи, чистота кольору.

Альтернатива — необхідність вибору між двома чи кількома можливостями, які взаємно виключають одна одну.

Анклави — ізольовані етнічні осередки.

Апокрифи (від грец. "таємничий", "прихований") — твори християнського фольклору і літератури, які не визнавалися церквою канонічними і заборонялися нею.

Апологія — захист від звинувачення, вихваляння когось чи чогось.

Апофеоз — заключна урочиста масова сцена святкової концертної програми, яка ушлявлює народ, героя, громадську подію.

“Березіль” – один з перших українських театрів радянської доби, заснований Лесем Курбасом у 1922р. з акторів “ Молодого театру” і “ Кийдрамте”. До 1926р.- у Києві, потім - у Харкові. В 1935р. перейменовано на Харківський український драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка.

Берестяні грамоти — давньоукраїнські тексти, розміщені на бересті (корі берези) шляхом видавлювання чи видряпування спеціальною паличкою — писалом. За змістом це короткі листи світського характеру, доручення, боргові зобов'язання, чолобитні, любовні послання, учнівські вправи тощо.

Братства – національно-релігійні і просвітницькі громадські організації XV – XVIIIст. при православних храмах в Україні. Вели боротьбу проти національного гніту й окатоличення православного населення.

Братські школи – відіграли важливу роль у розвитку освіти в Україні в кінці XVI – на поч.. XVII ст. активно протидіяли впливу антиукраїнських єзуїтських шкіл.

Вертеп — вид мандрівного лялькового театру, що ставив п'єски, пов'язані із біблійним різдвяним сюжетом. ("Вертеп" з грец. — печера, в якій народився Ісус.).

Глаголиця — одна із стародавніх слов'янських систем письма. Напевне, передує кирилиці.

Голосіння — старовинні українські народні пісні (на похованнях). Це імпровізаційні поетичні твори, пов'язані переважно зі смертю, похованням та поминками небіжчика.

Гравюра — вид графіки, в кому зображення є друкованим відбитком малюнка, який нанесений на дошку малярем-гравером; відбитки також називаються гравюрами.

Графіка — вид образотворчого мистецтва, основним зображальним засобом якого є малюнок, виконаний на папері, тканині тощо олівцем, пером, пензлем, вуглиною або відбитий на папері зі спеціально підготовленої форми.

Графіті — написи та малюнки, виконані в давнину майстрами-будівельниками або й відвідувачами на стінах архітектурних споруд, а також на різних предметах.

Дебют — перший (чи пробний) виступ на сцені або на будь-якому поприщі загалом.

Дедукція (від лат. "виведення") — один з основних способів міркування (умовиводу) і методів дослідження: 1) перехід у пізнанні від загального до часткового та одиничного, виведення часткового та одиничного із загального; 2) у логіці та методології науки — процес логічного висновку, що становить собою перехід від засновків до висновків (наслідків) на підставі застосування правил логіки.

Демонологія — релігійне вчення про демонів. Походить від первісної віри у злих духів. Демонологія невідривна від релігійної моралі, в якій диявол — джерело і носій гріха.

Детиинець — укріплена центральна частина стародавнього міста на Русі, обнесена стінами. З XIV ст. почала називатися Кремлем.

Дидаскал — вчитель у Стародавній Греції та Візантії. Так само називали часто вчителів в українських братських школах XVI—XVII століть.

Догмат (з грец.) — основне положення віровчення, обов'язкове для всіх віруючих, визнане як незаперечна істина, вічна і незмінна, яка не підлягає критиці.

Думи — музично-поетичний жанр, притаманний лише українському народу. Зародився в XV ст., поява дум пов'язана з боротьбою українського народу

проти турецько-татарської агресії та польсько-шляхетського панування. Головний герой дум – козак, захисник рідної землі, мужній лицар.

Євангелія — частина Біблії, 4 пов'язані спільною темою релігійні твори, що становлять основну частину Нового Заповіту. Містять життєпис Ісуса Христа та основні положення християнського віровчення.

Епос (грец. "слово", "розповідь", "історія") — сукупність народних героїчних пісень, сказань, поем. Оповідний рід літератури, що, на відміну від лірики й драми, характеризується розповідно-описовою (епічною) формою, широтою зображення подій і характерів.

Емський указ – підписаний у 1876р. в м. Емс (Німеччина) указ Олександром II про заборону ввозити з-за кордону українські книжки, видавати будь-які твори українською мовою, здійснювати українські переклади з іноземних мов, ставити спектаклі українською мовою.

Заклинання — усталена словесна формула, що супроводжується відповідними діями, яка мала магічну силу. Метою заклинань було вплинути на когось чи щось, підкорити його своїй волі або чаклунській силі, висловити настійне прохання, благаання.

Замовляння — магічні слова, які за давніми уявленнями, маючи чаклунську силу, чинять вплив на щось — загоюють рани, лікують хвороби тощо.

Зарубинецька культура – археологічна культура давніх племен, які жили по середньому і верхньому Дніпрі, Прип'яті та Десні з середини III тис. до н. е. до I-II ст. н.е. Атефакти цієї культури вперше знайдені в 1899 р. біля села Зарубинці Черкаської обл.. Предків Зарубинецької культури, вважають предками слов'ян.

Іпатіївський літопис – найдавніше зведення староруських літописів, у якому викладено історію Київської Русі. Має три самостійні частини: 1) "Повість вернених літ" (розповідь про події, що відбулися до 1117р.; 2) Київський літопис (описує події XII ст.); 3) Галицько-Волинський літопис (поч. XIII ст. – 1292 р.)

Іронія — прихована насмішка, спеціально вдягнена у форму позитивної характеристики чи вихваляння. Злу іронію називають сарказмом.

Календарно-обрядова поезія - найдавніший вид усної поетичної творчості.

Виникла у дохристиянську добу. Цикли цієї уснопоетичної словесності пов'язані з певними періодами року (календарем)

колядки, щедрівки, веснянки, русальні, купальські, петрівчані пісні тощо - або ж з відповідною трудовою діяльністю людини - косарські пісні, обжинкові пісні.

Києво-Могилянська академія – перший вищий навчальний заклад на Україні. Створена в 1632 р. шляхом злиття Київської братської школи з Лаврською школою. Об'єднана школа отримала назву Києво-Могилянської колегії на честь її засновника митрополита Петра Могили. Курс навчання 12 років. Існувала до 1817 р. Її традиції розвиває сучасна Києво-Могилянська академія.

Кирило-Мефодіївське товариство – таємна політична антикріпосна організація в Києві. Виникла у грудні 1845р. – січні 1846 р. з ініціативи М. Гулака, М. Костомарова, В. Білозерського. Програму було викладено у “Книзі буття українського народу”. **Кобзарі** – українські народні співці й музиканти, які супроводять свій спів грою на кобзі (бандурі). Перші відомості про К. як музикантів з України (Чурило, Тарашко) при дворах королів в польських хроніках XV- XVI ст. Особливо популярними К. були в Запорізькій Січі.

Козацькі літописи – історико-літературні твори, що висвітлюють історію України –XVII – сер.XVIII ст. Виникли в середовищі козацьких старшин. До них належать Літопис Самовидця, літописи Г. Граб'янки, С. Величка. В них відображено визвольну війну українського народу 1648-1654 рр. під проводом Б. Хмельницького.

Лейтмотив - провідний мотив; у переносному значенні - важлива думка, що неодноразово повторюється у творі, промові тощо.

Літописання, літопис - хронологічно послідовний запис історичних подій, зроблений їх сучасником.

Літографія - один з основних видів графіки; спосіб друкування, при якому відбитки одержуються перенесенням фарби під тиском з плоскої друкованої форми безпосередньо на папір.

Літургія - 1) обідня, вид богослужіння у православній церкві; 2) у Стародавній Греції та Візантії - деякі види державних повинностей.

Меценат - ім'я римського державного діяча (I ст. до н. е.), близького до імператора Августа; уславився своїм широким покровительством над поетами і художниками. Його ім'я стало називним.

Мозаїка - зображення або візерунок, зроблений з окремих, щільно припасованих один до одного і закріплених на цементі або мастиці різнокольорових шматочків скла, мармуру, камінців, смальти і т. д.

“Молода муза” – Львівське літературне угруповання українських письменників декадентів (О. Луцький, Б. Лепкий, В. Пачовський, М. Яцьків). Вони проповідували «чисте мистецтво», аполітизм.

Набат - 1) у Київській Русі мідний військовий барабан величезних розмірів, який перевозили чотирма кіньми; 2) сигнал тривоги для зібрання людей, який подавався зазвичай ударами в дзвін ("бити у набат").

Натюрморт — живописне зображення неістот, як правило — предметів домашнього посуду, плодів, квітів, забитої дичини тощо.

Народні звичаї та обряди. Народний звичай — традиційний порядок відзначення подій, свят, який пов'язаний з виконанням певних дій та використанням відповідних атрибутів та предметів. Народний обряд — сукупність установлених звичаєм дій, пов'язаних з побутовими традиціями або з виконанням релігійних настанов; церемонія культових та звичаєвих обрядів.

Недільні школи – безплатні школи для дорослих у дореволюційний період. Давали початкову освіту.

Оранта — один з іконографічних образів Богоматері, який склався у середні віки. Богородицю зображали на повний зріст з піднесеними руками і повернутими від себе долонями. Оранта дістала поширення в іконографії і живопису Візантії та Давньої Русі в IX— XIII століттях.

Офорт — вид гравюри; малюнок вишкрябується гравірувальною голкою у шарі лаку, що вкриває поверхню металевої пластини, після чого прошкрябані місця протравлюються кислотою. Зображення відбивається з пластини, витравлені місця якої заповнені фарбою.

Пастораль — літературний, музичний і театральний жанр, в основі якого — поетизація та ідеалізація простого сільського життя. У переносному значенні пастораль має дещо іронічний відтінок к стан ніжності і тиші, однак з певною часткою манірності, солодкуватості.

Патетика — захоплена, пристрасна, схвильована мова, що має метою вплинути на почуття.

Патристика — християнська філософія, викладена у творах "отців церкви" (Тертуліана, Августина та ін.).

Пафос — 1) натхнення, ентузіазм, зумовлені боротьбою за високу мету; 2) пристрасний, піднесений тон промови.

Пленер — у живопису термін, який позначає передачу в картині всього багатства змін кольору, зумовлених дією сонячного світла і атмосфери.

Пленерний живопис склався в результаті роботи художників на вільному повітрі, а не в майстерні.

Раритет — рідкісна річ, рідкісний примірник старої книги.

Ритуал - особлива програма поведінки, в якій актуалізується зв'язок з минулими нормами життя предків.

Символ — речовий, графічний чи звуковий умовний знак чи умовна дія, що означає якесь явище, поняття, ідею.

Синкретизм — 1) злитість, нерозчленованість, яка характеризує первинний нерозвинутий стан чогось, наприклад, первісного мистецтва; 2) у філософії — різновид еkleктизму, поєднання суперечливих поглядів.

Скоморох, скомороство — 1) за часів Київської Русі — блазень, мандрівний середньовічний актор при дворі князя, монарха, що розважав господаря та його гостей різними витівками, жартами, удаючи із себе дурника, штукаря; 2) заняття, професія скомороха.

Станкове мистецтво — термін, яким визначають твори образотворчого мистецтва, що мають самостійний характер; у живопису — картина, в скульптурі — статуя, погруддя і т. ін. У добу Київської Русі це — ікони.

Фортифікаційна архітектура — оборонні споруди для успішного ведення бою і захисту від дій ворога; укріплення місцевості для ведення бойових дій; конструкції, військові споруди та оборонні укріплення.

Фреска — настінний живопис, картина, написана фарбами (водяними або на вапняному молоці) по свіжій вогкій штукатурці.

Фронтон – передня сторона, завершення фасаду будівлі, портика, колонади.

Футуризм – (майбутнє), загальна назва авангардистських художніх течій 1919 -20-х рр. «мистецтво майбутнього», заперечення художніх традицій, насаджування ідей урбанізму, фантастики, знаків, символів.

Хай-Тек – високий стиль, специфічний напрям в архітектурі кін. 60-х р. ХХ ст., характерні риси використання найновіших матеріалів, використання на фасадах та в інтер'єрі інженерного обладнання, найновіший дизайн.

Храмова архітектура — культова споруда, передбачена для богослужіння й релігійних обрядів

Хрестово-купольний храм – класичний тип християнського храму, що склався в архітектурі Візантії . Головну роль у композиції відіграє центральний купол, піднятий на барабані.

Хрестоцвіт – декоративна деталь, що завершує башти, вімперги, пінаклі в архітектурі готики. Має вигляд стилізованої квітки з хрестоподібними горизонтальними відгалуженнями.

Хрещальня – те саме, що й баптистерій, приміщення для здійснення обряду хрещення.

Художня мова — сукупність правил і знакових систем, за допомогою яких твориться і передається інформація у мистецтві.

Хуторянство — інтелектуальна течія в Україні XIX—XX ст., в центрі якої критика урбаністичної цивілізації.

Цирк — будівля для циркових вистав. Кругла арена, сферичний куполі місця для глядачів, розташовані амфітеатром.

Чин — горизонтальний ряд ікон. Розміщені в кілька ярусів чин створює іконостас.

Шкільна драма — драматичні твори, писані викладачами і розіграні учнями в школах за часів пізнього середньовіччя. У XVI—XVIII ст. поширена в Україні, зокрема в Києво-Могилянській колегії. Взаємодіяла з народним театром, вертепом.

Шкільний театр — Виник в Україні разом з появою братських шкіл. Спочатку мав лише навчально-виховне значення, а на поч. XVII ст. використовувався в міжконфесійній боротьбі проти поширення католицизму.

Шпиль — гострокінцеве завершення будівель у вигляді витягнутого конуса або піраміди з декоративною верхівкою, флюгером, прапором. Скульптурним зображенням.

Ювелірне мистецтво — один з найдавніших і дуже поширених видів декоративно-ужиткового мистецтва: виготовлення художніх виробів переважно з дорогоцінних (золото, срібло, платина), а також деяких кольорових металів, часто в поєднанні з дорогоцінними каменями, перлами, склом, бурштином, перламутром, кісткою та ін.